

Maakî Yagaala tewaanya' Maakiyai yidaavakesira.

Joni bavitaaziya yadei wijiwaakakevinesî.

(Matiyui 3:1-12; Lukî 3:1-9,15-17; Joni 1:19-28)

¹ Gotiyare Gawaalivaangei Jizaazai Kiraazitiyai gamire yagaala tewaanya mudike' sinnawi yima'na'. ² Gotiyare wi'nawijiwaakakei Piropetiya Azaayai dara dinî! Jizaazarîna, “Yithaa, nîmire widaasadinîyai gimînyîna waamani'.

‘Gimîre tusavî nayaa yadera,’ githîwa.

³ Wawînya maayaba ja'maanguraaya' yîmani',

‘Naangei batherîne tusa' javada'galyîlo!

Gamîre tusangi yîda'na jamakwîlo!’ ”

⁴ Sara dinîke'na Joni wawînya maayaba mwaalaka sinnawi sagaa' a'mweraavi aalyavi bavitaaziya yada widîna “Sarîmire simunjabwi mudikebwi yawîramaa'na kyapijî nîmî bavitaaziya yîhyîdeinyî. Gotiyai sarîmire kayaa'nanyabwi yîhîmarasî'nadelyîra,” widîna Joni. ⁵ Sara widîna yadaa'nyî “Gamînyawînna wawaajî yagaala sa' kadîka wi'naana!” deva Kwaaka Juthîya mwaalyarajî Anga Jeruzaalemi mwaalyarajî yuyara wîna. Mi'na wîna yeva gamîre yagaalya' wi'neva wîjalîkurakîna “Nebulyasîra. Nemi kayaa'nanyabwi sana sana yîwosîra.” Widîna kye' Aalya Jothanîyavî bavitaaziya ya' Joni.

6 Joni baazi'ma'nya kaameliyavire arilya' yavikarinike' marira'nyina yaka bulimakaawomunnaanya marida mwaalakelyi. Gannya wapaaya baarinnaji aakangire kwarakaji tika nada mwaalakei. 7 Yagaala da' widina "Nimi bweinyi. Divi pwai bathelyira. Nimore diraginya' wa'di'nyi kiri' gamire diraginya naange' nabaai wavila'na yadesi nimirevi. Naangere kwaari'masivilyavi wila pwiyinike' kwadaai gila'mwi galyaa'mune' nimi naangeinyi mika. Myiwineinyira. 8 Nimi aalya gavevi bavitaaziya yihyivanige sa' Naangei Kurya Tewaanyari bavitaaziya yihyadelyira," widina ya'.

*Aalyavi Joni Jizaazar+ bavitaaziya yake'nesi.
(Matiyui 3:13-17; Luk 3:21-22)*

9 Joni sara widadaasiyagaa' Kwaaka Galili Anga Naazaretidaa'nyai Jizaazai bina kya' Aalya Jothanyavi Joni bavitaaziya yina. 10 Mi'na bavitaaziya yina kya' aalyavi sai bilaawaka yime'nya'bi' dara wanganake' "Sigunya' tivi damujaangika! Kekwai Kuryai kwaamiryai+asai daimwaabika!" Mena kada' Kuryai walaabina yaka gamire munyiki kusawi bulamwaaina. 11 Bulamwaaina kya' Sigunyavidaasi Gotiyarebadaasi Gotiyai yagaala widina "Saigi, nimore Nyibwaalivaangeiginyi. Kurya tewaanya gukadinyaiginyi. Sahwaigi yilaaya nyigaimanigi," wida'.

*Kayaa'nanya'na Saataan+ Jizaazar+
widake'nesi.
(Matiyui 4:1-11; Luk 4:1-13)*

12 Yime'nya'bi' Kuryai “A'mwera maayabanna yarai di'wo!” jiri'galaasa'. 13 Jiri'galaasina kya' sahwai kaanna wina kya' yirika a'mweraare si'v'latiraai kwavilava' a'mwera maayaba mwaaidisi Saataani “Kayaa'nanyabwi yana!” daka yaamiji yijwaala'. Yijwaaina yakegaa' malakayaawaryarana mwaaidapiyaba Jizaazai sarari ye'mwannamwaaina ya'. Sahwai saba mwaalakegaa' Gotiyare mamaayara ejeliyara wigaimwanna ye'.

*Jawinya maaryaraavi wida' Jizaazai.
(Matiyui 4:12-17; Luki 4:14-15)*

14 Dividaa'nyi Jonimi wila yirakina kye' Jizaazai Kwaaka Galilina wilaawina yaka saba Gotiyare yagaala tewaanya' wijiwakamarina. 15 Wijiwakamarina yakegaa' wida' “Dahaa' yemwaalyagaa' aayasira. Dahaa' yunegaa'nanyi. Gotiyai a'mweraavi maremwaaidehaa' yima'n'wa' dahaa'. Gotiyarina sarimire simunjabwi mudikebwi jawiramaarila! Yagaala tewaanya' wi'napiji 'Nebulyasira. Sara yaana!' dithinyide'na yihithiwa. Yagaala sa' nayaa dilimwagarila!” wijywaakina ya'.

(Matiyui 4:18-22)

16 Galili aalibumaangevi sahwai wodaa'nyi Saaimoniji Saaimonimire gahwaalaangei Ediruyalyi sadaraai jawigilya' aalyavi marasi'na yadaakilyi wangamabina ya'. Marasi'nagile' dare'nesi. Jawinya mwagi'nagilyaraalyi. 17 Wangamabina yaka wida' “Dinyimidinaabyila! Kanyimidinaabakilyi kihiziwaaka'muri jawinya

maa'ditabaabi' Gotiyarine a'mweraavi maarya'neraaihiri yihimwaaahideraaihiyira.”
 18 Mi'na kuda' yime'nya'bi' kirinnya jawigilya yagalya'ma'na yagila midinna yagi. 19 Midinna kyagi Jizaazai pizigwa wawaka Sevathiyare gawaali' kwaraai Jemizalyi Jonji sadaraai wanganakeraai sipiyavi mwaalagila jawigilya kayaaka yinike bi'nyina yagi. 20 Bi'nadaakilyi yime'nya'bi' jaka widina kya' “Yarai dulaabila!” kirinimaangei Sevathiyalyi gannya nigwiwawinyarari sipiyavi mwaalesaraavi yagalya'ma'na yagila kdaraai gaminyi midinna yagi.

Jizaazai yimakeri marasi'na'.

(Luki 4:31-37)

21 Kumi sara angeba Kaapaniyamina wina kye' Juyaraavire Kwazaakegaa' yima'nyina kya' yime'nya'bi' gami Juyaraavire Lotuangevi wilina yaka Gotiyare yagaala wijwaakina. 22 Wijwaakina kya' yuyara gamire yagaalya' wi'neva atika maru'na'muluna ye'. “Kiwijaraavirebwi kwaasi kwaasiya'bisabulyi. Jizaazai gannya simunyavi yuya yawi'nikelyi,” didaapi atika maru'na'na ye'. Sare' dare'nanyi. Jizaazai diraginya kininnakei wijwaakake'nanyi.

23 Yime'nya'bi' a'mwei yimaka widei Lotuangevi wilina yaka 24 jaka danganna “Jizaazai Naazreti mwaalyaigi, neminyi beri' dineyide'na bahineka? Nemi aa'neinaavi kayaaka dineyigaide'na daaka? Giminyina yawi'mwa. Gotiyare tewaanyaiginyina

yawî'mwa.”²⁵ Mi'na jaka kada' Jizaazai maanga widîna “Yagaala madînera! A'mwe sarîdaasi dîwona!”²⁶ Sara kuda' yîmakei a'mwerî yîkîlaaka wîlaka jaka naanga daka kaanna wîna ya'.²⁷ A'mwera yuyara tînna wanganeva atîka maru'nakulîna yadîvî' kumî sara dîne' “Ai, da' berîvaka? Wîjî'waakya'ne' mudîkesî. A'mwe sai yagaala dîragînna wîdîvanîkelyî. Nabaai yîmakeraavî sara wîdîwake sara yîvanîgava!”²⁸ Kadîne' yîme'nya'bi' Galîli yuyabanyara Jizaazai yake'na maalîkegaa' wî'nyîna ye'.

Jizaazai a'mweraavî tewaanya ya'.

(Matîyui 8:14-15; Lukî 4:38-39)

²⁹ Yîme'nya'bi' Jizaazai Lotuangevîdaa'nyai bwalyuna kya' Jizaazalyî Jemîzalyî Jonîjî pwarajî sara kaanna wîna yeva Saaimonîjî Edîruyalyî saraare angevî bwîna ye'.³⁰ Bwîna kye' mîdîka wîda'daasi Saaimonîmî ganyaalîmaange' wa'dîsî yîme'nya'bi' kumî Jizaazarî wîdîna.³¹ Mi'na wîdîna kye' nabalînakeyabanna bîna yaka maradîhaa'bwa'na ya'. Jizaazai sara kya' nabalya' mena yîwîna kya' a'mwe' kumînyîne wapaaya yovîrawakîna ya'.

(Matîyui 8:16-17; Lukî 4:40-41)

³² Nyîlyai mena walakyagaa' sabanyara nabalînakengîjî yîmaka wîdîvîsangîjî sangî gamînyawînna makuna ye'.³³ Makuna yeva saba mwaalyara yuyara tîkuryaba davaabîna ye'.³⁴ Davaabîna kye' Jizaazai a'mwe nabalya ge ge wa'dîvîsaraavî nabalya' wangadaa'nyî “Tewaanya jîma'nana!” sana

sana kuda' tewaanya yîma'nîgulîna ye'. Nabaai aa'ne kwalaalyaraavi wîdaasîna ya'. Aa'nera gamînyîna yawî'daapiya'na wangada “Yagaala madîpînera! Kwaasî yadîvîsaihirî nayîhu'nîpîdîka!” wîdaka wîdaasîna ya'.

Kwaaka Galîli Jizaazai wîjîwaaka'.

(Lukî 4:42-44)

³⁵ Jizaazai se wa'mwarakei yîrîkunyagaa' dîkaa'na yaka walyuna yaka a'mwera maaya kunebanna kaanna wîna yaka Gotîyarî yagaala wîdîna. ³⁶ Kuna wîdîna yadaa'nyî Saaimonîjî gamînyaba mwaalesarajî birîbirîkaanyara wîna yeva ³⁷ yîrî'maa'na yeva wîde' “Yuyara gîmînyîna bîramarivanîgava a'mweraava.” ³⁸ Tîvî'na kude' gamî wîdîna “Angeba pînî aya kîbanna nemi kaanyaana! Anga saba Gotîyare yagaala wîjîwaakîde'na bwalyuwa.” ³⁹ Wîdaka Galîli yuyaba kumîre Lotuangengî yagaala Gotîyare wîjîwakamarya'. Sagaa' a'mwe yîmaka wîdîvîsaraavîdaasa yîmakeraavî wîdaasa'.

Samatanakei tewaanya yîma'na'.

(Matîyui 8:1-4; Lukî 5:12-16)

⁴⁰ A'mwe samatanakei gamînyawînna bîna yaka “Jizaazai naangelyî,” daka kwadaai gîlîna yaka yagaala naanga dîragînna wîda' “Nîmîre kîlaakejî' ‘Tewaanya mwaalana!’ nyawî'dîza' gîmî sara dînyavada'gala! Sara yînneigînyî gîmî.” ⁴¹ Wîdîna kya' Jizaazai kale kwia' ata dathîwanna yaka wîdîna “ ‘Sara yîma! yawî'manîge. Gîmîre kîlaakejî' yîhula dana!” ⁴² Wîdîna kya' yîme'nyâ'bi' samate sa' ya'ma'na yaka gamîre kîlaakejîkî yarai yîwîna ya'.

43 Kîlaakejiki yiwîna kya' Jizaazai maanga widîna yaka 44 widîna “Nayaa dînyu'nana! (Nîmînyîna najî'bwa'nemwaaibîthîka!) A'mwe aane pwai kwari 'Sara nyîwaka,' mudînna! Aane pîrî' kîrî' mujîwaakînna! Aawa. Kaanna wawa'gîzi sipîzipîya Gotîyarîna mubîthîka yîra'derî pîrizîyarî duzîwaainana! Dahaa' kîlaake' tewaanya warîke'na Mozîzai dînîke' Gotîyarîne' dumaaride'na a'mwera yawî'na 'A'mwere samate' menanyîra,' gyawîpî'dera.” Mi'na widaka yîme'nyî'bi' wîdaasîna ya'. 45 Sara kudaasa' a'mwei walyuna yaka yuyaba yagaala sa' wîjîwaakya'nei yuyaraavi wîdîvainadaa'na yîkwaasa'. Gamî sara kya' “A'mwera nyanganapîjî nîmînyîna nanyîdahidîwagamaremwaaibîthîka!” daka Jizaazai angeba mwîyai yaayeba mwaalîna yadîsî gazabazabadaa'nyî gamînyawînna yîkabîna ye'.

2

Jizaazai yagînya bainîkerî yîdîkavamwaaîha!
(Matîyui 9:1-8; Lukî 5:17-26)

1 Sawîta pîjaa' kajînna' sai Kaapanîyamîna ayîna yagalaawaka bamwaaina ya'. Bamwaaidî'nyî dara wî'nesa' “Anga aya mwaaidevî damwaalî!” 2 Sara deva kwala yî'bwa'nyîna ye'. Kwala yî'bwa'nyîna yeva tîkuryaba daavanneba kune pîba madaayi yeva angavîne' mwasabanne' bamwaihwodapi yagaalya' wîjîwaakîna ya'. 3 Wîjîwakadaa'nyî pwara makabîna kye' a'mwe daraai daraalyara

kîlaaka yagînya bainîkerî marikwavamakabîna ye'. ⁴ Marikwa'na yeva "A'mwe kwalaalyara damwaaihava!" deva kwala bwa'naanyavîne'na Jizaazaryawîinna mabamakulyara angevî a'ba bamaraga'nîgilaawîna yîna yeva munyaba Jizaazai wîlamwaaidisiyaba kwavîsa' daburaabîna yeva yagînya bainîkei yî'bînnakerî marala'mwagakîna ye'. ⁵ Marala'mwagakîna kye' Jizaazai kumîre lîmwangebwi yawîranganna "A'mwe dara 'Jizaazai dîragînaangei a'mwerî tewaanya negaimwagathelyîra,' yawîreva makabîwaava," Jizaazai yawîraka yagînya bainîkerî wîdîna "Nyîbwaalî', gîmîre kayaa'nanya gîmarasî'mwa." ⁶ Sara wîdîna kya' Kîwîjara pwara saba mwaaleva kumîre kunya yawî'na ⁷ "A'mwe dai yagaala sa' baa'na dîvanîka! 'Gotîyarî wavîla'mweinyî,' dathîvanîka! Kayaa'nanya aai marasî'nadelaka! Gotîyai gavei marasî'nadelyîra. Sare' Gotîyarî yagaabîraizîka dîwakei daaka!" yawîranganna ye'. ⁸ Yawîrangadaapi yîme'nya'bi' Jizaazai gannya sîmunyavî yawî'na "A'mwe dara sara jawî'manîgava!" daka wîdîna "Sarîmîre sîmunyangî sare' baa'na yawî'manîgava! ⁹ Darewaai naangewaai midaaka! Pîrî' dare'. Yagînya bainîkerî wîdîde' 'Gîmîre kayaa'nanya gîmarasî'mwa.' Pîrî' dare'. Wîdîde' 'Dîthîkaaka! Yî'bînya' maara'gîzî dîmakwalyona!' Yagaala yuya sawaai naangewaai midaaka! Nîmî kuda'muri 'Dîthîkaaka! Yî'bînya' maara'gîzî dîmakwalyona!' sara yade'na ¹⁰ sarîmî yawî'na

‘Ai, Kwaaka davaki a'mwe sai kayaa'nanya marasi'nya'nei diraginnakelyi,' jawiryideihilyi. Sara jawiryide'na A'mweraavine Kaimiraayai yaginya bainikeri sara widana!” ¹¹ A'mweri widina “Githiwa, ‘Dithikaaka! Ginnya yi'binya' marikwava'gizi ginnya angevina dimakwalyona!’ ” ¹² Sara widina kya' daavaka yime'nya'b'i yi'binya' marikwa'na yaka kaanya walyodaa'nyi sare'na a'mwe yuyara tinna wanganna yeva atika maru'nakulina yeva Gotiyari yilaaya yeva “Sabwi nemi sara mwanganyainera,” dinyina ye'.

*Jizaazai Livaayari wida' “Nyimidinaama!”
(Matiyui 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Jizaazai ayina walyoka aalibumaangevi mwaaidisi a'mwera yuyara yi'bwa'nyina yeva mwaaidapi Jizaazai wijiwaakina ya'.

¹⁴ Livaayai Alipiyaazarei taakiziya maa'dei taakiziya maa'deva mwaaidi'nyi Jizaazai wangamabaka widina “Nyimidinaama!” Mi'na widina kya' daavina yaka mijiwina ya'.

¹⁵ Livaayare angevi Jizaazai namwaaidisi taakiziya maa'divisarari a'mwe kiwinya maalina yadivisarari sara Jizaazalyi gamirerari saraayaba mwaalina ye'. Sare' dare'nesi. Kumi sara kwalaalyara gaminyi midinesara.

¹⁶ Namwaaidapi Kiwijara Periziyara “Gami sali kiwinya maalina yadivisarari taakiziya maa'divisarari je'mwannanivanigava!” deva gamireraavi widina “Taakiziya maa'divisaraji kiwinya maalina wiyadivisaraji saraayaba baa'na nivanika!” widina. ¹⁷ Yagaala sa'

widɪna kye' Jizaazai wi'nakei widɪna “Dotarɪna nabalɪmaayara wigainadera mi'. Aawa. Nabalɪnakera wigainadere. Sare'na ni mi sainyi a'mwe yi da' maraangebulyiyainajiyaraavi jivwaramaarya'neinyi mabye. Aawa. Kiwɪnya maalɪ'na yadivisaraavine'nanyi.”

Wapaaya manya'nesira.

(Matiyui 9:14-17; Lukɪ 5:33-39)

18 Pigaa' Jonimɪreraji Periziyaraji “Gotiyarɪna wapaaya manaanera!” deva navika mwaaidapi pwara wɪlaabɪna yeva Jizaazarɪ widɪna “Be'neka? Jonimɪrerari Periziyaraavirerari sara wapaaya manyara mwaalɪna yadapi kirɪ' gimɪrera wapaaya baa'na ni vanigava!” 19 Widɪna kye' Jizaazai widɪna ya' “Mudikangeyabanne munne yadivisagaa' a'mwe' maarade migɪnyai mwaaidozɪ a'mwe a'mwera tika munne manipɪne yipɪjara daaka!” 20 Migɪnyai mwaaidoriyagaa' wapaa ni pi'dengira. Pigasa kima'nojɪ kumɪnyabadaasai a'mwe' maarade migɪnyai yipalasi'na kyapi sagaa' kumi sa wapaa tika manyi yipi'dengira. Sare' kanyipalasi'napiri ni mirera wapaaya manyi yipi'dengira.”

21 Sare' Jizaazai gamire yagaala mudike'na widɪna “Yivita gaalya' a'mwe pwai dakurojɪ ‘Yivita ayiki miwirima!’ myawiryajai tewaanyalyira. Sara miwɪ'na yaji kwaji miwita'ne yivita yivisiki kayaaka kyadika! Yivita gaalyamili' yivita ayiki kayaaka yade'na naanga lihɪ'na yadesira. 22 Nabaai

memekilaaka waainitalya' a'mwe aane pwai kwai waainitala ayavi waainiya gaalya' mamaradingiki yadelyi. Sara maradingikaja' aalimaagwala bilamari'bwarakadaawori waainiya' memekilaakevi kayaaka kyoji waainiya' bwalaraawina yadesira kilaaka yuya ti'miwirojya. Sare' aawa. Waainiya gaalya' memekilaaka mudikevi maradingikina yaja' tewaanya warina yadesira."

Juyaraavire Kwazaakegaa'.
(Matyui 12:1-8; Luki 6:1-5)

²³ Juyaraavire Kwazaaka pigaa' lilaajabita witiwawinyavi tinnyaba tusavi sai widavadaasi gamirera midinaabina, mijika wiadaa'nyi witezila gimujina ye'. Sa'na kiwinya dinike' "Kwaakaanya yamaryadivi' tusavi a'mwera witezila maapika!" dinikesira. ²⁴ Gimujina kye' Periziyara Jizaazari widina "Yithaa, Kwazaakegaa' dahaa' baa'na gimujivanigava! Kiwinya sare'na warikesira. Sa pigaa' d'himujidengira. Kwazaakegaa' mipinera sabwi!" ²⁵ Sara widina kye' Jizaazai widina "Baa'na nyidwaava! Ne Deviti yaake pikariyikwiavi tinna mwanganyadivisaihi daaka? Devitiji gamijiyaraji sara wapaaya kunera mijika wiadaa'nyi ²⁶ sipizipiya Gotiyarina Yira'de Naangei Avaayathai mwalyaakegaa' Deviti Gotiyarina yira'de pwari girikulya'na widaka Gotiyare Angevi wilaabina kyaa' Gotiyai tinna wanganya'ne girikula wakyaasa kujayaa' maranyina yaa'. Girikula sa mi'na kwaryaa' 'Gotiyare

yîra'divîsara gavera maranadivîsarera,'
 kîwînya' sara dînikesîra. Devitî Gotîyarîna
 yîra'dei mamwalyaakei maranyîna yaka nabaai
 gamîjîyaraavîna wîmaryaa'. Sare' Gotîyai
 maiyagaala mujaa'." ²⁷ Sara wîdaka wîdîna
 ya' "Sînnawî Gotîyai a'mweraavî yavîkaryaka
 dîvidaasî a'mweraavîne'na Kwazaakegaa'
 wakyaa'. Sînnawî Kwazaakegaa' mwaryaka
 dîvidaasî Kwazaakegaa'ne'na a'mweraavî
 myavîkaryaa'. Arîkewî. ²⁸ Sara yaake'na
 A'mweraavîne Kaimîraayai Kwazaakegaa'ne
 Naangei 'A'mwera sara sara yîpî'derera,'
 wîdadelyîra," wîda' Jizaazai gamînyîne'na.

3

*Kwazaakegaa' Jizaazai pware ata
 kayaa'nanya' nayaa yavada'gala'.*

(Matîyui 12:9-14; Lukî 6:6-11)

¹ Lotuangevî ata pimagiñyi yaalîka
 mena yînikî mwaaidî'nyî Jizaazai ayîna
 wîlamwaaina. ² Wîlamwaaina kya' "Jizaazai
 Kwazaakegaa' a'mwere asa' tewaanya
 yavada'gaina yajîwaka?" deva A'mwe
 Perîziyara bangana'na ye'. "Asa' tewaanya
 yavada'gaina yaja' nemî kotîya wîmwaaihîna
 yaadeinaava," deva bangana'na ye'. ³ Nayaa
 bangana'na yadapi Jizaazai ata kayaa'nanyarî
 wîdîna "Tînyabanna dîthaaka!" ⁴ A'mweraavî
 wîdîna "Kwazaakegaa'na kîwînya gara
 dîvanîka? Kwazaakegaa'na tewaanya
 yîja'nebwi sara dathîvanîka? Kwazaakegaa'na
 kayaa'nanya yîja'nebwi sara dathîvanîka?"

Nabaai 'A'mweraavî tewaanya mwaabî'de'na dîhaimwana!' dathivanîka? 'A'mweraavî dîramakya!' kîwînya sara dathivanîka?" wîdîna. Sara wîdîna kya' kumî sara yagaala mujî, maadîna mwaalîna ye'. ⁵ Maadîna mwaalîna kye' kumîre simunyangî ata yaalîka yînikerîna kumînyî kale mwiadaa'nyî Jizaazai wangamabîna. Wangamabîna kya' saraavîne'na kale wiadaasî avaalyagaa' maadîna mwaaidapiyaraavîna gamîre sîna tîka wîda'daasî a'mwerî wîdîna "Gînnya asa' jîwîbwaka!" Sara wîdîna kya' ata yîna kya' ata kayaa'nanya' maamidarya' yîma'nyîna. ⁶ Maamidarya' yîma'nyîna kya' yîme'nyîbî' Lotuangevî Perizîyara bwalyuna yeva Erotiyarerajî yî'bwa'nyîna kye' jamungaje' "Jizaazai balade'na nemî gara yaadelaka?"

Kwala bwa'naanya aalîbumaangebaarî mwaale'.

⁷ Jizaazalyî gamîrerajî saba yagalya'ma'na yeva Aalîbunya Galîlina wîna. Nabaai kwala naanga kaanna wîna. Kwaaka Galîli mwaalyarajî Kwaaka Juthîya mwaalyarajî ⁸ Anga Jeruzaalemî mwaalyarajî Kwaaka Yîthumîya mwaalyarajî Aalya Jothanî pimagi mwaalyarajî Anga Taayaa Anga Saaithonî sabanyaai mwaalyarajî yuya sara "Jizaazai sana sana yîvanîkelyîra," deva gamînyawîna kaanna bîna. ⁹ Kaanna bîna kye' kwala bwa'naanya naange'na gamîreraavî wîdîna "Kwala bwa'naanya da' bule nanyînadîka! Botîya' nîmînyîne' jovîrawakyîla! Aalyavî

wa'di'nyɪ botɪyavɪdaa'nyɪ wɪjɪwaakɪdeinyɪ.”
 10 Sare' dare'nesɪ. Sara wɪdɪna yake'ne'
 Jizaazai a'mweraavɪ tewaanya yavada'gaina kya'
 nalaavɪnakera “Jizaazari yɪmetavɪma!” dɪneva
 yɪmeta'na yesa'na wɪdɪna ya'. 11 A'mwe pwara
 yɪmaka wɪdɪvɪsara Jizaazari tɪnna wanganeva
 gamɪnyawɪ wala'na yeva “Aakayɪ,” jaka dɪna
 “Gotɪyare Gawaalɪvaangeigɪnyɪra,” wɪdɪna.
 12 Sara wɪdɪna kye' Jizaazai yɪmakeraavɪ yagaala
 dɪragɪnɪnaanga wɪdɪna “Nɪmɪnyɪna ‘Gotɪyare
 Gawaalɪvaangelyɪ,’ madɪpɪnera!”

*Jizaazai a'mwe atɪraai sɪvɪlyɪrɪdaa'nyɪ
 pwaraalyaraavɪ dahɪlaka'.*

(Matɪyui 10:1-4; Lukɪ 6:12-16)

13 Jizaazai mugunyangɪ wɪlaawɪna yaka
 “A'mwera nɪmɪrera yɪma'nɪpɪ'dera,”
 dakeraavɪ jaka wɪdɪna kya' kumɪ wɪlaabɪna
 ye'. 14 Wɪlaabɪna kye' a'mwe atɪraai
 sɪvɪlyɪrɪdaa'nyɪ pwaraalyaraavɪ dahɪlakɪna
 yaka “Nɪmɪnyaba dɪmwaalyɪla! Nabaai
 yagaala wɪjɪwakamarya'na yɪhɪthaasɪdera!
 15 Yɪmakeraavɪ wɪdaasa'ne dɪragɪnya'
 yɪhɪzaavɪdeinyɪ,” wɪdɪna ya'. 16 A'mwe
 atɪraai sɪvɪlyɪrɪdaa'nyɪ pwaraala sareraavɪne
 yaya darengɪra. Yɪ pwai Saaimonɪ yaya
 pɪrɪ' Jizaazai wɪdake' Pitai, 17 yɪ pwaraai
 Jemɪzai Sevathiyare gawaalɪvaangelyɪ Jonɪ
 Jemɪzare gahwaalaangelyɪ sadaraai yaya
 pɪrɪ' wɪdake Bawanezɪzɪ (aangyagaalya'na
 Yɪ'muyagaainakeraai), 18 yɪ pwai Edɪruyai,
 pwai Pilipɪ, pwai Baatolomyui, pwai
 Matɪyui, pwai Tomaazai, pwai Jemɪzai

Alipiyaazareî, pwai Tathiyaaazai, pwai Saaimonî
 “Kumîreba Romiyara wîpîka!” dadeî, ¹⁹ pwai
 Juthaazai Yîzîkeriyotiyai dîvidaasî Jizaazarî
 yîkamaangeraavîna wîbwarîdaakwia'nei.

*“Jizaazalyî Biyelîzîvulîjî saraai yîvanîgi,”
 wîde' Perîzîyara.*

(Matîyui 12:24-32; Lukî 11:14-23; 12:10)

²⁰ Jizaazai gannya angevî wîlaabîna.
 Mi'na wîlaabîna kya' kwala bwa'naanya
 yî'bwa'namwaaina kye' Jizaazalyî gamîrerajî
 sara yîna yîna yeva “Wapaaya warana! Gotiyare
 wawînya yaana!” deva wapaaya manyî ye'.
²¹ Wapaaya manyî kye' Jizaazai yake'na gamîre
 jîlikaimîraaya sara wî'neva “Nemî gamînyî
 marawaana!” deva kaanna bîna ye'. Sare'
 dare'nesî. “Sîmunya maayai mwaalîka,”
 desa'nanyî.

²² Kîwîjara Anga Jeruzaalemîdaasara dîna
 “Jizaazarî munyîkî yîmaka Biyelîzîvulî
 kînînnakelyîra.” Nabaai dîna “Yîmakeraavî
 maremwaala naangeî gannya dîragînya'
 kujaava' Jizaazai yîmakeraavî wîdaasîna
 yadelyî.” ²³ Sara dîna kye' Jizaazai
 a'mweraavî “Kaajîla!” wîdaka ke'ba'na
 yagaala wîdîna “Saataanî Saataanîmî
 gara yojî wîdaasînnanelaka? ²⁴ Kingiyare
 a'mwera anga kîba mwaalyara jaapaina
 yîpîja' mala bwa'nyîna yîpîja' sahwara
 dîragînya daapîne' mîka! ²⁵ A'mwe pîndaka
 kajapalemwalamaryapîjî sanîdaka dîragînya
 daapîne' mîka! ²⁶ Savîne'na Saataanîjî
 gamîrerajî jaapaina yîpîja' mala bwa'nyîna

kyapiji Saataani maremwaideva diraginya madaayi yanesi. Aawa. Savine'na Saataani mi'nanyi. ²⁷ A'mwe aane pwai kwai a'mwe diraginyare gi'yivisa kuka yipalamaasa'na gamire angevi mulaawi yannelyi. Arikewinyira. Sinnawi sai a'mwe diraginyari wila pwi'yaja' divi kuka yipalamaaradelyira. ²⁸ Yagaala da' jawika! Nebwina githima! A'mwera kayaa'nanyabwi yivanigasabwi sabulyi Gotiyarina yagaabiraizika ge ge diza yivanigasaji yivanigasara Gotiyari kudapiji Gotiyai kayaa'nanya sa wimarasi'nadelyira. ²⁹ Sare kir'i' Kuryai Tewaanyarina yagaabiraizika wdivanigasa yuyagaa' Gotiyai mumarasi'nyi yadelyira. Aawa. Kurya Tewaanyarina birala sabwina yiwetawakya sabwi yuyagaa' yuyagaa' waragothevulyira. Sabwi Gotiyai mamarasi'nyi yadelyira!" widina ya'. ³⁰ Jizaazarina "Yimakei kininnakelyi. Gotiyare Kuryai kininnakei mika," dinesa'na Jizaazai sara wida'.

Jizaazari ganaangesi gahwaalaangeraji wilaabe!

(Matiyui 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Sagaa' Jizaazari ganaangesi gahwaalaangeraji bi'ma'na. Mi'na bi'ma'na yeva angevi mwasawi daaveva gaminyina pwaraavi widina " 'Gimjiyaraji gwaangesi mwaaihava,' duthaawila!" ³² Sara widina kye' kwala bwa'naanya' gaminyaba wilamwaaleva widina "Yithaa! Gwaangesi ja'mweraji ja'mweji sa mwasaba bamwaaleva giminyina jaka

dîvanîga'." ³³ Jizaazai wi'naka ma'maa'na "Ninnya niwaa' berivaka? Nyigwaalaangera bewaraavaka?" ³⁴ Wîdaka gaminyaba bamwaihwodapiyangî tînna wanganaka wîdîna "Yîthaanyi! Dathara niwaasi nyigwaalaangerajî mwaiha'." ³⁵ A'mwe pwara kwara Gotiyai wîdîni'ke' sara yîvanîgasara sahwara niwaasi nyigwaalaangerajî nyînyaabulaangejî mwaihava."

4

Wîtizîla pîraihîrakakesîra. (Matîyui 13:1-9; Lukî 8:4-8)

¹ Pîgaa' Jizaazai aalîbumaangebaarî gaai wîjîwaakîna. Wîjîwaakîna yadaasi kwala yî'bwaa'nemwaalesa'na sipiyavî wîlamwaaina kya' sipiya' aalyavî a'ba yîla'na yadîsî kwala bwa'naanya yuya aalîbumaangebaarî mwaalîna. ² Sara mwaalîna yadapi Jizaazai wîjîwaakya kwalaalya kumînyîne'na yagaala ke'ba'na wîdîna ya' ³ "Dînyu'nyîla! Yîthaanyi, pîgaa' a'mwe wîtizîla pîraihîrakya'nei kaanna wîna ya'. ⁴ Wawaka gannya wawînyavî sîla kavîraihîraka' sîla pînî tu'maangeba bwalaraawîna kya' yusara bamaranyîna ye'. ⁵ Pîba amwi sîla naangejî' wa'dî'nyî a'ba kwaaka maalîkejî' wa'dî'nyîyaba sîla pînî pîraihîrakake wîtizîla yarai yîrî'na ya'. ⁶ Yîrî'na kya' gannya mîwîrînya naanga magîri kya' nyîla naanga wîdîna yakegaa' yawaka baihinyîna yaka yuya balîna ya'. ⁷ Kwaakevî lannake wa'dîsî a'ba sîla pînî pîraihîrakake yîrî'na

kya' lannake kiniji yiri'na yaka naanga girina yaka kayaaka galadathiwanna kya' kurijirika dina yaka gamire sila mi'nyi ya'. ⁸ Sila pini kwaaka tewaanyavi kaviraihiraka' sila sa tewaanya yiri'na yaka naanga girina, sila tewaanya yinyina ya'. Yinyina yake pini sila pirividaa'nyi kibawe (30) yinyina ya'. Sila pini sila pirividaa'nyi naanga kibawe (60) yinyina ya'. Sila pini sila pirividaa'nyi naanga (100) yinyina ya',” sara widina ya' Jizaazai. ⁹ Yagaala ke'ba'na mi'na widaka Jizaazai widina ya' “Kadi'nakeinyi daakaji nayaa dinyu'nana!”

Yagaala ke'ba'na widakebwines.
(Matiyui 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ A'mwe kwala bwa'naanya mena wina yesagaa' Jizaazare atiraai yaka sivilyiridaasi pwaraai saraji a'mwera gamiji mwaaidivisaraji sa Jizaazar yawaara'na “Yagaala ke'ba'na diwaanya' dinejiwaakya!” ¹¹ Sara yawaara'na kye' Jizaazai widina “Yagaala nebulya' yoimavajalikurakya' Gotiyai maremwaaide'ne' Gotiyai yihiziwaainiwaka. A'mwe pwara mwasilaanyara yagaala yuya ke'ba'nanya gave pirivina wi'nivaniga'. ¹² Sa'na yima'nya'ne' dinikesira.

Tinna sara wangadivi' kiri' simunya myawiranganyivaniga'.

Kadika sara wi'nadivi' kiri' simunya myawiramaarivaniga'.

Yawirapiji mudikebwi yawiramaapiji kwaji
Gotiyai kumire kayaa'nanyabwi kama-
rasi'nadika!

Yagaala p'iraih'irakake'na Jizaazai w'ijiwaaka'.
(Mat'iyui 13:18-23; Luk' 8:11-15)

¹³ Sai wi'dina “Yagaala ke'ba'nanya sa' myaw'ryij+waava? Yagaala sa' myaw'iri yeva yagaala ke'ba'nanya pi'ni gara jaw'ryideih+laka?
¹⁴ A'mwei y'h+th+wei yis'ila p'iraih'irakakei Gotiyare yagaala w'ijiwaakadely'ira. ¹⁵ Sila pi'ni tu'maangevi p'iraih'irakake bwalaraaw'ina kya' yusara marany'ina yeta pwara Gotiyare yagaala ku'napiji yime'nya'bi' Saataani yarai b'ina yoji yagaala wi'n+pija' yarai marasi'na yadeng'ira.
¹⁶ Sila amwi wa'disi kwaaka maalikejiki yis'ila p'iraih'irakake pwara sabaabi' Gotiyare yagaala yime'nya'bi' yilaaya'na wi'ny'ina yapiji ¹⁷ kumi sara dirag'inya' kin+nnakera mamwaalyi. Aawa. Di'vi maalikegaa' a'mwera Gotiyare yagaalya'na maanga wi'dina, taanginya wina kyapiji yime'nya'bi' Gotiyar'ina yagalya'ma'na yipi'deng'ira. ¹⁸ Kwaakevi lannake wa'disi sila pi'ni p'iraih'irakake pwara Gotiyare yagaala nayaa wi'ny'ina yipi'deng'ira. ¹⁹ A'mwe sara Kwaaka davak'ina yawi'na, nigwilalaakenna yawi'na, gilyivita naangenna yawi'divisara sara yipi'de'na Gotiyare yagaalya' kayaaka galadathiwanna kyoji a'mwera navika mwai'p'ijara Gotiyare yagaala navika yipi'dere waryaanyara. ²⁰ Kwaaka tewaanyavi sila pi'ni p'iraih'irakake pwara Gotiyare yagaala nayaa wi'ny'ina, daapi'na yipi'deng'ira. A'mwe sara Gotiyar'ine tewaanya yipi'derera. Pwara tewaanya kibawe (30) yipi'de, pwara tewaanya naanga kibawe (60) yipi'de. Pwara tewaanya naanga (100) yipi'des'ira.”

*Laamuyai maa'gulyavi marayulyakina
yinke'nesi.*

(Luki 8:16-18)

²¹ Sagaa' sai wi'dina "A'mwe pwai laamuyai maa'gulya' mariri'mwagak+nikeri lika marulyakadei daaka! Nabaai se warya'ne yi'binya dalaangevi laamuyai lika marulyakadei daaka! Aawa. Yi'binyavi yilakade'nesira. ²² Sare' dare'nesi. N+mire yagaala aane piri' kiri' lika yulya'nike' divi nayaa yibwaridaakwadesi. Dahaa' wijiwaakiyagaala widadinya aane piri' kiri' bwakakinike' a'mwera myawirivanigasa' 'Divi ku'maayaba yima'naabana!' dena bwakake'nanyi. ²³ Kad'i'nakeinyi daakaji nayaa du'nana!" ²⁴ Jizaazai wi'dina "Kadika wi'nivanigasa' nayaa jawirila! Yawibwasa' diriviki'de' sa' girivikiradesi. Nabaai piri' gye'mwagahizaavadesi. ²⁵ Sare' dara yihithivanige. A'mwe pwai 'Jizaazare yagaala waburya nyiwaka! Wi'nima!' kadozi Gotiyai yagaala pini wijiwaakadelyira. Pwai 'Jizaazare yagaalya taanga nyiwaka. Waramaryana! dazai Gotiyare yagaalya myawiri yajai n+mire yagaalya' wasi'najari Gotiyai yagaala pini mujawaaki yadelyira."

Wijiwaakiyagaala sila yirita'nesi.

²⁶ Yagaala piri' wi'dina "Gotiyai a'mweraavi maremwaaide' naanga yima'nya'ne'na daresti. A'mwei wawinyavi sila piraihirakadevaabisasi. ²⁷ Piraihirakadevi a'mwei sawisavi se wa'da yirika pu'daasiyavi dikaa'na yada navika mwaaidi'nyi sila piraihirakadengidaa'nyi

bilyiri'na. Bilyiri'na yadevi naanga sara bilyiri'daa'nyiya'na myawiri. ²⁸ Kwaaka gami savidaasi yilaabina. Sinnawi witiya maalike bilyiri'na, divi puri'ya yi'nyina, divi sila yawaka yina yadesi. ²⁹ A'mwei dara wangade' 'Yawaka mi'na yiwake' daaka!' dada yime'nya'bi' kwaari'mata yadi'mwagakinikesi marawidilavamaa'na yade sila maaryagaa'nanyi. Gotiyai a'mweraavi maremwaaide' naanga yima'nya'ne'na sahirisira. Sare'na a'mwera myawiryarera.”

Wijiwaakiyagaala maaziteti silyanna.

(Matiyui 13:31-35; Luk 13:18-19)

³⁰ Jizaazai widina “Gotiyai a'mweraavi maremwaaide'na be yagaala yihiziwaakijwana? Sa'na ke'ba'nanya berivi wakaadevaka? ³¹ Darebaabisasi. Gotiyai maremwaaide' sinnawi maalika warina, divi naanga yima'nya'ne'na yisi' maaziteti wo'nikikine sila maaziteti maalikesira. Yuya pini Kwaakevaki naangengira. Yisi' maaziteti aranya naange'bisikira. ³² Yisila maalika sa' pwai kwaakevi maraburinna yada yisila maalitaayamilikidaa'nyi yisi' yiri'na yada naanga girina yada sigya naange' waayadi'nyi yutara sigunyaviyara gamire taanyangi arita yilyalaanna yadivi' kima'nyawi mwaaidivisare. Gotiyai maremwaaide' sahirisira.” ³³ Jizaazai yawi'na “Kumire yawisa navila'mudika! Nayaa yawipinebaabi' wijiwaaki'!” daka ke'ba'nanya kwalaalyangi gamire yagaala widina. ³⁴ Widina yakevi

a'mweraavi ke'ba'nanyanna wi'dina. Kiri' kima'nyawi gannya gaveraavi aangyagaala nayaa wijiwaakina ya'.

Jizaazai yihuta naange' widaasa'.
(Matiyui 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Yirika savi nyila kabwalaawa' aalibumaangevi Jizaazai gamireraavi wi'dina "Aalibunya davi kengihiri ga'makwawaana!"

³⁶ Wi'dina kya' kwala naangengi yagalya'ma'na yeva gamirera sipiyavi Jizaazai wilamwaaidi'nyiyavi wilamwaaina kye' gami kwariji makuna ya'. Nabaai sipiya pini aalyavi yilarake wina ye'. ³⁷ Kaanna kaanna wodaapi yihu'maanarya' kya' aalimavajinaaka sipiyavi yilawiresi'naabina kya' sipiyavi aalya buladi'nyina ya'.

Aalya naange' buladi'nyina kya' gamirera dara wangesa' "O, we', nemi balaajiwona!" ³⁸ Deva Jizaazai sipiyavi likimagi mwaalakei dihaihisavi se warakeri. Deva dithikavimwaaihina yeva yarai wi'dina "Aaka, Nejiwaakadinyaigi, nemi yarai nyiwawaadika! Nemi'nyina 'Nabaipika!' myawirijivanigi?"

³⁹ Sara wi'dina kye' Jizaazai dikaa'na yaka yihusavi maanga widaka "Mi'nanyira," aalyavi wi'dina "Aalya'gi jaka madinna! Kave warina ja!" Wi'dina yakevi yihu'maanarya' mi'na muda'na kya' aalya' kave warina ya'.

⁴⁰ Aalya' kave warina kya' Jizaazai wi'dina "Lika baa'na yivaniga! Gotiyari malimwagyivaniga' lika yiswaasa!" ⁴¹ Gamirera sara wanganeva lika naanga yeva dine' "Yihusasi aalyasi sawaai gamire yagaalya' wi'niwaalya' be a'mwelaka!"

5

Jizaazai yimaka wideri tewaanya yavada'gaina ya'.

(Mat'iyui 8:28-34; Lukĩ 8:26-39)

¹ Aalibunya pimaginna A'mwe Geraaza mwaalyara mwaaidapijiyabanna yimavaawina kye! ² sahwai sipiyavidaa'nyi walamwaaina yadi'nyi yime'nyabi' a'mwe pwai simaanga gilaaya wakesabadaa'nyai yimaka widei gaminyina wijima'naabina ya! ³ A'mwe sai yuyagaa' gilaaya wakesaba mwaalakelyi. A'mwe aane pwai kwai gaminyi seniyabaalyi wila mavwiyi yannei. ⁴ Sare' darevinyi. Kwalaalyagaa' a'mwera seniyabara maareva asiraari wila pwekipwekyia sivilyiraari wila pwekipwekyia kye' gami sai asiraari wila pwekinike galayesiwi'na yaka sivilyiraari wila pwiyinike silyalisi livatamayesi'nyina ya'. Sare' aane pwai kwai diraginakei sahwari madathivalyi yannelyi. ⁵ Yuyagaa' yirikevi sawisavi gilaaya wakadivisabaji mugunyabaji kaanya yamaryada jaka naanga dada gannya kilakejiki siliyaji livadaidaarivainyina ya' yimaka widei.

⁶ Sai saaminnyabadaa'nyi daavakei Jizaazari tinna wanganakegaa' yarai kaanyave'na walyaabina yaka "Sahwai naangelyi," daka gaminyawi kwadaai gilaka ⁷ jaka naanga widina "Jizaazai, Gotiyai Sigunyavi munya ke'mwi mwaaidereigi midaaka! Niminyina beri' jiziwaana? Gotiyarine'na naange' githivanige. Daanga manyijaavinnera!

Mala manyiradinnera!”⁸ Sare' dare'nesi, Jizaazai “Yimakaihi, a'mwere munyikidaa'nyî dîwila!” wîdake'na.⁹ Sai yîwaara'na yawalyaadi' “Gîminyîne yaya' berivaka?” Yîwaara'na yawalyaadike' yîmaka widei wîdîna “Nîminyîne yaya' Kwala Naangeinyî. Sare' nemî kwala naangeina mwaaiho'nanyi.”¹⁰ Sara wîdaka yagaala dîragîna dîza ya' “Kwaaka davi'daasi yîmakeraavi mudaasîna!”¹¹ Mugunya sakyavi yaawaryara kwala naanga nîdaa'nyîna yadaapijî¹² yîmakera dîragîna wîdîna “Yaawaryaraayabanna dînedaasa! Yaawaryaraavîre munyîkaavi wîmîlaade'na dînedaasa!”¹³ Yîmakera sara wîdîna kye' Jizaazai “Yo, dîwila!” Wîdîna kya' yîmakera a'mwerîdaa'nyî bwalyuna yeva yaawaryaraavi wîlîna kye' yaawaryara kwala naanga (2,000) mwaaidapiyara dawaanyavi yarai walaawîna yeva aalîbunyavi wala'na yeva yuyara balîna ye'.

¹⁴ Saba yaawaryaraavi yî'dîvaidîvisara dara wanganesa' “O, akai, nemîre yaawaryara mena davaimwaava!” Deva yarai wîna yîna yeva angebajî wawînyangîjî saraavi wîde' yagaala sa'. Wîdesa'na a'mwera dînyîna “Sara yîma'nîwake' nemî walyanganaana!” dîneva walyaabîna.¹⁵ Jizaazaryawîna walyaabîna yeva dara wanganesa' “A'mwei kwaabîhannya marira'nakei sîduta nayaa yawîmanîkei kîgaa' yîmaka kwalaalyara mwaalesai tewaanyai damwaalîka!” Deva lîka naanga ye'.¹⁶ Lîka kye' a'mwera yuya

wanganesara mudikeraavi yimaka wilakeri sara yima'nakevinaji yaawaryaraavinaji wijiwaakina. ¹⁷ Sara wijiwaakina kye! sabanyara sari naanga widina “Nemireba davi namwaaidika! Diwona!” ¹⁸ Widina yesavi sai sipiyavi yiladaa'di'nyi yimaka wilakei naange! widaanganna “ ‘Gimiji mwaaimuneinyi wima!’ githiwa.” ¹⁹ Sara widina kya! Jizaazai widina “Aawa. Sare kiriri ginnya angevina wawa'gizi ginnya jilikaimiraayangi Gotiyai sara nayaa gyiwakenna giminyina Gotiyare kale yiwake'na sara duziwaakya!” ²⁰ Widina yake'na sai kaanna wina yaka Angaba Atiraalyaba saba Jizaazai gaminyina sara yakenna sara kujwaaka! a'mwe yuyara atika maru'na'na yina ye!

Jaarazare garaavaangesi a'mwe piriri Jizaazare yivisavi ata yime'nakesi sawarinesi.

(Matiyui 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Jizaazai sipiyavi wilamwaaidisi ayithirina sipiya' ayina makuna yakegaa! gaminyawinna kwala bwa'naanya naange! yibwa'namwaaina yadapi sai aalibumaangevi mwaalina. ²² Mwaalina yadi'nyi Lotuangevi maremwaaide pwai Jaarazai wo'nikei bwanganna yaka gamire sivilyaraaryaba kwadaai gilina yaka ²³ yagaala diraginna widina “Ninnya taaya nabalinake! balade'na. ‘ “Tewaanya! yima'nana! Gaala mwaalana!” da'muji “Nimire asiraai dathiwagaawima!” ’ da'gi dulaama!” ²⁴ A'mwei sara widina kya! gamiji wawagi. Kaanya wodaakilyi kwala naange! wawesara gaminyawi galyitata

ye'. ²⁵ Galyitata kye' a'mwe nalaav+nake' mwaalake' baizaaka ma'nade' yuyagaa' kwarame atiraai sivilyir+idaa'nyi pir+waalya wavila'nike' mwaalakesira nalaav+nake'. ²⁶ Nalaaya maalika wa'di'nyi nalaav+nakevi dotarava yaamij+ yiya kye' daanga naanga w+v+nake'. Gamire yuyajiya mena wijaav+na yake'. Tewaanya aane pir+ kiri' mi wiake'. Aawa. A'mwe nigw+maaya' sinnawi nalaaya maalike' kin+nake', sagaa' nalaaya naange' kin+nake'. ²⁷ Sare' Jizaazar+ne'na wi'naka kwala naangevi dus+daa'nyi lika yulyaraab+na yaka gamire kwaabiy+visavi yime'nyina. ²⁸ Sare' dare'nesi. "Gamire kwaabiy+vita gavevi yime'ni+wija' nimi tewaanya yima'n+ma!" dake'nanyi. ²⁹ Yime'nya'bi' kurabala yaalika mi'na yina. Mi'na yina yaka dara wanganake' "Nimire nabalya' mi'na daaka!" ³⁰ Sare' yilaaya kya' yime'nya'bi' Jizaazai sahwai dara wanganake' "Niminyi diraginya' nyaly+wake' daaka!" Dakegaa' kwala naangevi yarai gin+yiwannaka widina "Nimire kwaabiy+visavi aai yime'ni+waka?" ³¹ Sara widina kya' "Kwala bwa'naanya datha' giminyi galyitata yivanigasa'na gara nediwaa? 'Aai yime'ni+waa?'" wide' gamirera. ³² Widesa' sahwai sare' yake' tinna wanganya'nei tinna wanganaas+na. ³³ Wanganasadaa'nyi a'mwe sa' "Nimire kilaa+keji' tewaanya' yima'ni+waka," daka lika yina, bi'b+ita yaka gaminyabanna bula'na yaka yuya sanna widina. ³⁴ Yuya sanna widina kya' sai widina "Nyiraavi, niminyina nayaa yawiralimwamwaanya'na gim+ maam+darya

yîma'niwaa. Gîmîre kîlaake' kuna warade' kwaamu'na dîmwaihwoode'gînyî," wîdîna ya'.

³⁵ Kuna wîdîna yadaa'nyî Lotuangevî maremwaaiderera angevîdaasî bwalyuna yeva kaanna bîna yeva wîdîna "Gînnya taaya' mena baimwaka. Gotiyare yagaala wîjîwaakaderî wawînya naanga kuna minna! Taanga wîjaavanîgînya' kabaimwakîra." ³⁶ Sahwara wîdadaapi Jizaazai yagaala sa' kadîka wî'nada Lotuangevî maremwaaiderî wîdîna "Lîka minna! Nîmînyîna sîmunyavî dîragînna dîlîmwana!" ³⁷ Sara wîdîna yaka a'mwe pwaraavî wîdîna "Sarîmî dîmwaalyî! Nîmîjî Pitalyî Jemîzalyî Jonî Jemîzare gya'mwelyî gave saina wawaana! Aane pwaigî kwaigî aawa." ³⁸ Wîdîna yaka kaanna wîna yeva Lotuangevî maremwaaidere angevîna yî'mavaawîna kye' dara wanganake' "A'mwemîlîka yagaala naanga bazîwodaapi pwara kînna dathîvanîgava! Jakînna dathîvanîgava!" ³⁹ Mî'na wanganaka angevî wîlîna yaka wîdîna "Yagaala naangesî jakînnyasi baa'na dîvanîgava! Taaya' balya myîwa'. Aawa. Se warî'." ⁴⁰ Sara wîdîna kya' gamînyîna mayagaajîka kamaregye' kîrî' sahwai yuyaraavî mwasawînna maratîvatawaasîna yaka taayavî ganaangesî ganîmaangelyî gamînyawî mwaalesarajî sa makuna kya' taayayabanna wîlîna ye'. ⁴¹ Mî'na wîlîna kye' gîlaayavî ata lîmwanna yaka kunnya yagaala wîdîna ya' "Talîtha kumî!" aangyagaala dîna " "Taaya'gî dîthîkaaka! gîthîwa." ⁴² Sara wîdîna kya' yîme'nya'bi'

taaya' dikaa'na yaka kaanya dikavayamarina ya'. Sare' dare'nesi. Taaya sa' kwarama atiraai sivi'lyiri'daasi pwaraalya wavi'lavakesira. Kaanya dikavayamarina kya' yime'nya'bi' atika kamaru'nare' ⁴³ sai diraginna widina ya' "Sariimi nayaa dinyu'nyila! Nimi yiwe sa' a'mwe pwai kwai a'mwe pir'i' kir'i' nyu'nadika! Dahaa' taayavine wapaaya nya'ne dumaarila!"

6

Naazreti mwaalyara "Jizaazai a'mwe naangei mika," de'.

(Matiyui 13:53-58; Lukî 4:16-30)

¹ Sabadaasi sai gannya angebanna wiya'nei wina. Gamirera midinna. ² Gamire angebanna kyimava' Juyaraavire Kwazaakegaa' yima'nakegaa' Lotuangevi buladaa'na yakegaa' wijiwaakina. Sara wijiwaakina yadaa'nyi a'mwe kwalaalyara wi'neva atika maru'nareva dinyina "Yagaala daza' a'mwe dai gawi maa'mwaka! Bewai yiwirivanika! Diraginya yiya wi'n'iwa'do gamire asiraalyi gara yiwaka! ³ Kaa'madaayai midaaka! Maariyaa' gawaali' midaaka! Jemizalyi Jozizalyi Juthaazalyi Saaimoniji saraavire kwiya'mwei midaaka! Dava nemijiya ganyaabulaanga damwaaihava! Nemiji' avaalyalyi. A'mwe naangei mika," dinyina ye'. Sara dinyina yeva Jizaazare simunya myawiri kye' sagaa' gaminyina sinna tika davina. ⁴ Sinna tika wida'daa'nyi Jizaazai widina "Pwara Gotiyare wi'nawijiwaakyarine yaya' yilaaya makimaniga'. Kir'i' gamire

kwaakeba mwaalyaraji kwîya'mweraji gannya angevi mwaaihasaji sa gamîre yaya' mamakîlyivanîga'." ⁵ Sara wîdîna yaka angeba saba diragînya ya'ne aane pinî kinî mya'. Kirî' nalaavînaka pwaina pwaina, pirî'na pirî'na ata kudathîwaga' tewaanya mwaalina ye'. ⁶ Sara yesa'na dîna "A'mwe kwalaalyara nimînyîna manyîlîmwagyîwaava!" Sara yesa'na maru'na'na ya'.

Jizaazarera wijîwakamarye'.
(Matîyui 10:5-15; Lukî 9:1-6)

Sabanne angebanna wijîwakamarina ya'. ⁷ Sara yakegaa' atîraai sivîlyîrîdaasi pwaraal-yara bîna kye' "Nîmîre yagaalya'na a'mwe pwaraaihi pimagînna dîwila! A'mwe pwaraaihi pimagînna dîwila! A'mwe yuyaihi sana sana jîla! Nîmîre diragînyabwi kyîhîzaava'mujî a'mwe yîmaka wîdîvisaraavi wanganapîjî yîmakeraavi girî'nakeraavi duthaasideihîlyî." ⁸ Tusavîne gîlyîvîta maayaihi yadisarîkananyaihi dîwila! Tîka wapaaya, gîlyî', nîgwîgîlyî' mamaapînera! ⁹ Aawa. Kwaari'masîvîla dîvaazi'ma'nyîla! Baazi'ma'nya pirîwaai mabaazi'ma'nîpînera! Sare'na yarai dîwideihîlyîra." ¹⁰ Nabaai gamîreraavi wîdîna "Angebanna yî'mavaawapîjî anga gave pirîvî dimwaalyîla! Wapaaya'na myîrî'maranamaripînera! Anga gave saba se wapîjavadaasi kaanna dîwideihîlyî." ¹¹ Anga pîbanyara 'A'mweraaihi kaajîla!' mîhîza pwara 'Kirîmîre yagaalya' wî'naana!' mîhîza kwara kamwaalapîjî kaanna wîyagaa' 'Anga

giri:kita'nanyababisaba midaaka! d'ina yakilyi t'rya saraaire sivila warojiya purak'irasi'na yakilyi kaanna diwide'na angebanyara kunnyabwi yawipi'derera. Sare' jalikurakya'nesi.” ¹² Gamirera mi'na wi'neva pina pina yiwinadaa'na yeva a'mweraavi widina “Sarimire simunyabwi mudikebwi jawiramaarila!” ¹³ Sara widina yesagaa' yimaka kwalaalyaraavi widaasina yeva a'mwe nabal'nakeraavi yisiwelivananya' m'nyaginyangi dingina yeva tewaanya wimwaa'ina ye' gamirera.

Jon'i Bavitaaziya Yadei bala!

(Mat'yui 14:1-12; Luk'i 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yuyaba a'mwera gami yakengi d'inyid'inya yadivisa'na piba maremwaaidei Erotiyai dara wi'nake! “Sahwai nawi'nya jivanika!” Wi'nake! daresi. Pwara Jizaazarina d'inyina “Gami sai Jon'nyira. Jon'i Bavitaaziya Yadei balaka Gotiyai yid'ikaavaka savina kwaihwaainakei dirag'inya d'ivanig'inya' maaraka tewaanya saza yivanikelyira.” ¹⁵ Sara d'inyina kye' pwara dine! “Gami sai Yilaajai kigaakuna balyaakelyira.” Dinesavi pwara d'inyina “A'mwe sai wi'nawij'waakadei sinnawi Gotiyari wi'neva a'mweraavi wij'wakyaasarabisalyi.” ¹⁶ A'mwe pwara sana sana kadine! Erotiyai widina “Jon'i sahwal'ira. A'mweri wide 'A'mwe Jon'im' tilinnya' doripuka!’ Kude balakei dahaa' tewaanya mwaali',” wida!. ¹⁷ Sare' dare'nesi. Sahwai Erotiyaaza' gya'mwe Pilipimire balaanga' kwala maara!. ¹⁸ Sare'

dare'nesi. Joni widina “Ja'mwere a'mwe! baa'na ma'mwaana! Sabwina Gotiyare Kiwinyabwi galazekivaimwaa,” widina. ¹⁹ Sara widina kya! Erotiyaazavi sinna tika wida'daa'nyi Erotiyai Erotiyaazavi yilaaya maryaka yake'na Erotiyai a'mweraavi kudaasa! Jonimi wila marirakina yeva kalavuzangevi wimwaahina ye!. Joni kalavuzangevi kamwaala! Erotiyaazavi sinna tika kuna wida'daa'nyi “Jonimi tamakima!” dada Erotiyari kuda! “Aawa,” widina. ²⁰ Sare! dare'nanyi. Sai dina “Joni a'mwe naangelyira. Sahwai yida'maraangei. Tewaanyaburi mwaaidei,” daka “Erotiyaaza! naramakadika!” daka Jonimi kalavuzangevi nayaa maremwaaina. Maremwaina yakei Jonimire yagaalya! wina nada simunya kwalaalya yawina yada yilaaya ya!.

²¹ Pigaa! Erotiyaazavinegaa! yima'nakegaa! Erotiyai daka “Niwaa! niminyi nyimaarakegaa! jima'niwaka!” daka gamire widaayadivisaraavi widina “Yarala, dahaa! Kwaaka maremwaaidivisaraji aawilasaraavi maremwaaidivita naangeraji Galili mwaalya naangeraji saraavina tika munne jovirayila dahaa! sagaaka!” Widina kya! Erotiyaaza! dara wanganake! “Dahaa! Jonimire balyagaa! daaka!” ²² Sara kada! tika munne nadaapi Erotiyaazavire garaavaanga! bulaawina yaka kwarama yina. Taaya! kwarama sara kya! Erotiyalyi a'mwerari yilaaya yina. Yilaaya yina kye! Erotiyai taayavi widina “Sare nyijaama!” kanyida'gizi gizaavideinyira. ²³ Nebulya! githiwa Nimire gilyivita naange

wari'. Gilyivita sa Kingiyainyireba yune tinnyabanna gizaapalyideinyi,' ” widina. ²⁴ Sara widake' walyuna yaka ganaangevi widina “Nimi beri'na widijiwana?”

“ Joni Bavitaaziya Yadere minyaginya' dinyimaryaama!' sara duthana!” ²⁵ Sara widina kya' yime'nya'bi' taaya sa' yarai bulaawina yaka Erotiyari widina “Dara yawi'manige. Joni Bavitaaziya Yadere minyaginya' maara'gizi paletiyavi waka'gizi yarai nyijaama!” ²⁶ Widakevi Erotiyai kale naanga wiadaa'nyi “Nebulya' githiwa,” widake'na nabaai tika munne nesara sara wi'nesa'na “ ‘Aala,’ nudiwidika!” daka ²⁷ yime'nya'bi' dameri widaasa’ “Joni Bavitaaziya Yadere minyaginya' dalamaringipuramaraawa!” Widaasakei walyuna yaka kalavuzangevi Jonimire tilinnya' woripu'na yaka ²⁸ minyaginya' paletiyavi wakina yaka makulaabaka taayavina bulawijaava'. Kabulawijaava' taaya' ganaangevina wijaavina. ²⁹ Sagaa' Jonimirera dara wi'nesa' “We', Joni mena davaimwaka!” Deva kaanna wina yeva kilaakeji' maarina yeva kaanna makwaweveva simaangevi wakina ye'.

Jizaazai a'mwe kwala naanga naangeraavi wapaaya wijaava'.

(Matiyui 14:13-21; Luki 9:10-17; Joni 6:1-13)

³⁰ Jizaazai widasaawakera yagalaaweveva ayina beva gaminyi kumi yuya sara yesa'na nabaai wijiwaakesa'na widina. ³¹ Widina yesara mwaaidapi kwalaalyara bulawinyaagaidivi' wodaapi pwara bulawinyina yadaapi Jizaazalyi

gamireraji wapaaya nya'negaa' mwarina.
³² Wapaaya nya'negaa' mwari yake'na gannyaraavi widina "Gaveina a'mwera maayawinna kwawaaji pigaa' kwazaaka dimwaalyila!" Sara widina kya' sahvara gavera sipiyavi wlamwaaidapi piwi a'mwera maayawinna makuna ya'. ³³ Makuna yadaa'nyi a'mwe kwalaalyara tinna wanganeva "Jizaazai gamirerari damakuvanika!" deva anga yuyabanyara aalibumaangevi kaanyave'na kaanyave'na sahvaraavi wavilaveva a'mwera maayabanna yi'ma'na ye'. ³⁴ Yi'ma'na yevera aalibumaangevi mwaaidapi gami kwaakevaki bwalamwaaina yaka dara wanganake! "Kwala bwa'naanya naange' daaka!" Daka "O, a'mwe dara a'mwe da jilikyaawarya sipizipiya yidivaidei maaya yaasiwa'na mwaaihava." Sara dina yake'na gamire kale wiadaa'nyi yagaala kwalaalya gaai wijiwaakina yina ya'. ³⁵ Wijiwaakina yina kya' sawitirinyaburi gamirera bina yeva widina "Sawisaburi menanyira. ³⁶ Dava anga mamannyika dava a'mweraavi duthana! 'Davadaasaihi, angeburaji wawinyaba anga mannikebaji wawopiji sariminne wapaaya nya'neihi dinyide dimubyila!'" ³⁷ Sara widina kye' sai widina "Sarimi saihi wapaaya dumaarila!" Widina kya' "Nemi gara yaajwo? Nigwia kwalaalya (200 kinaaya) maraaji kwaji girikula mubaawina yawaaji a'mwe yuyara wapaaya maalika kanipidika!" widina gamirera. ³⁸ "Wapaaya gara gara wara? Danganamarila!" widina.

Sai wiðina yakera tinna wanganamaryaaweve ayawinna beva wiðina “Girikula dawaai dawaai da' jawinya pwaraalyi wa'di'nyi wangamwona,” buthe' gaminyi. ³⁹ Buthina kye' a'mwe sahwarav+ wiðina “Kurivaariyangi yuyaraav+ nayaa geva geva jawibwaramwaaihila!” ⁴⁰ Sara wiðina kya' piba kumi kwala naanga (100) mwaalina, piba kwala naanga (50) mwaalina, sana sana ye'. ⁴¹ Sana sana mwaalina kye' Jizaazai girikula atilya dazaji jawinya pwaraalyi maaraka sigunyavina maranganaka Gotiyarina “Su! Wapaaya danna gimire yaya' makimwa,” wiðaka girikula gunyina gunyina yaka gamireraavina wimaarina a'mwe kwala naanga mwaaidapijiyaraavina yanga wimuja'ne. Nabaai jawinya pwaraai milikina milikina yaka yuyaraavina yanga jaapalawimuda'. ⁴² Kajaapalawimuda' tika nyina kye' munya yunebanna kwina' ⁴³ pini warina niganakesa warina kya' gamirera maarina yeva jawinya sara niganaketa maarina yeva gilya atiraai siviliyir+daa'nyi pukaalyangi maramihyeku'na ye'. ⁴⁴ Wapaaya nesamiliikaavidaasara a'mwe gavera (5000) paaiv+ taawizaniyara mwaaleva nyina ye' wapaaya.

Jizaazai aalyavi a'ba wawoke'nesi.

(Matiyui 14:22-23; Joni 6:15-21)

⁴⁵ Yime'nya'b+ gannyaraav+ wiðina “Yarala, sip+yavi wilaamwaalapiji angeba Bet+zaaitha aalibunyav+ pimagi mannikebanna diwideihilyira. Wodaapiji kwala bwa'naanya davi wiðidehaa'nanyi ‘Sarinnya angengi diwila!’

Divi nîmî wîlaabîdera.” ⁴⁶ Sara wîdakera wîna kye! kwala bwa'naanyavî “Tewaanya dîwîla!” wîdaka “Gotîyarî wîdîma!” daka mugunyangî yîlaawîna ya! ⁴⁷ Yîlaawîna kya! sawîsa! kajînna! gamîrera sipîyavî mwaaidapi aalîbunyavî tînniyaba sipîya! wîla'dî'nyî gavei kwaakevakî mwaalîna. ⁴⁸ Mwaalîna yakei wanganake! “O, yîhuta naange! tîvaata'mwake'na nîmîrera aalyavî yîsikari yarai yarai makwîya yadaapi sipîya! kavena damakuvanîka!” Daka yîrîkunyagaa! aalîbunyavî a'ba ga'nîguna yaka sipîya! wa'dîsiyaba “Nîmîreraavî wavîlavîma!” yawî'na. ⁴⁹ Yawî'na yakei aalyavî a'ba ga'nîguna yakerî gamîrera wanganeva “Ai, gîlaayai daaka!” deva “Ewî,” jaka wîdîna. ⁵⁰ Sare! dare'nanyî. Yuyara gamînyîna tînna wanganna yadîvî! lîka naanga yîna. “Ewî,” jaka wîdîna kye! yîme'nyabî! wîdîna “Dîragînna dîmwaalyîla! Nîmînyîra. Lîka mipînera!” ⁵¹ Sara wîdîna yakei sipîyavî yîlamwaaina kya! yîhusa! mi. Yîhusa! mi kya! gamîrera kumî sara tînna banganakulîna ye!. Atîka naanga maru'na'na ye!. ⁵² Sare! dare'nesî. Gamîre dîragînyîna myawîri ye!. Sahwai wapaaya gunyadaa'nyî wapaaya kwalaalya yîma'nyîna yakevî wanganyawalyaadaasara myawîri ye!. Aawa.

Kwaakeba Ganezaaretî Jizaazai
nalaavînakeraavî tewaanya yavada'gala!

(Matîyui 14:34-36)

⁵³ Aalîbunyavî ga'makuna yeva Kwaaka Ganezaaretîna yî'mavaaweve sipîya! wîla

marirakîna ye'. ⁵⁴ Marirakîna yeva sipiyavidaasara waidavadaapi yime'nya'bi' a'mwe a'mwera gaminyî tîna wanganeva ⁵⁵ kaanyave'na waweve anga yuya dangî a'mwe nabalînakeraavî maramarina. Sai mwaaidîsiyabanna yî'bînnakeraavî makabîna "O sahbanna damwaalîka!" deva sahbanna makabîna. ⁵⁶ Sahwai anga naanga kîba anga maalîka pîba gazabazaba wilyîrî'maa'na kya' kumî wapemubya yadîvisabanna nabalînakeraavî makabîna ye'. Makabîna yeva yagaala naanga wîdîna "Nabalînakera gîmîre kwaabîhannyavî maangebaari yime'nyîna yîpîka!" deva wîdîna kye' nabalînakera gîmîre kwaabîhannyavî yime'nyîna yeva yuya sahwara tewaanya mwaalîna ye' nabalînakera.

7

Juya sinnawînyaraavîrebulyî.

(Matîyui 15:1-9)

¹ A'mwe Perîziyarajî yagaaikîwîjara Jeruzaalemîdaasara pwarajî sara gamînyawînna yîbwaramakabîna yeva ² dara bwanganesa' "Gîmîre pwara ata gîrîkita'nanyara asangî aalya minyara wapaaya danîvanîgava!" ³ Sare' dare'nesî. Perîziyarajî Juya yuyarajî sara dînyîna "Ne sinnyawînyara sara dînîke'na nemî sara yaana!" Dînyîna yadîvi' asangî aalya minyara wapaaya nadîvîtara mî'. ⁴ Sara wapemubyasîyara kunnya angevî wîleva aalya minyevera wapaaya manyî ye'. Ne sinnawînyaraavîrebwî kumîre sîmunyangîdaasî maalîkebwîna mî'.

Naangebulyî pîburajî limwadiwi' "Nemîre kuryara girîkita'nanya nyîpidîka!" deva kaapîvananya maa'gula paletîya aalya yîna ye'.

⁵ Sara yadîvisara Perîziyarajî yagaaikîwîjarajî sara yîkabîna yeva yîwaara'na "Gîmîrera 'Ne sînnawînyaraavîrebwi yaana!' majara ata girîkita'nanyajî nîvanîga'. Ne sînnawînyaraavîreburî kaanya myamari-vanîga'. Aawa. Ata girîki'nakera wapaaya nîvanîga'. Sabwi be'na yîvanîgava?"

⁶ Tîvi'na yîwaara'na kye' wîda' "Aazaayai Gotiyarî wî'nawîjîwaakadei pîropetiyai sarîmînyîna kwaasîyabwi yadîvisaihirîna nayaa dînikabaabisasîra.

A'mwera nayaa maangi'na nyîdîvanîgasa' Kumîre sîmunyabwi menyaba warî'.

⁷ Gazare yîlaaya nyîdîvanîgasangî mu'nyîvanîge.

A'mweraavîrebwi yaasîwa'na wîjîwakadaapîri 'Gotiyarebulyîra,' yawî'na yîvanîga'.

Sara dînikesîra. ⁸ Sarîmî Gotiyare yagaaikîwînya yagalya'ma'manîgasa' a'mweraavîrebwi nayaa limwamanîga'."

⁹ Nabaai wîdîna "Nawî'nyîna Gotiyare yagaaikîwînya wasî'na yadîvi' sarînnyabwi mîdînya'neihi yîvanîgasaihiyîra. Be'na yîvanîgava!

¹⁰ Sare' dare'nesî. Mozîzai wîjaa' 'Gîmaamaangelyî gwaangesî sayorî nayaa kadîka dîvada'galawî'nana!' Nabaai 'Pwai yuyagaa' ganîmaangerîna ganaangevîna bîrala yadei yuna balana!' ¹¹ Mozîzai sara wîdîna yaaka kîrî' sarîmî dadîvi' 'Pwai wîdaza'

“Nimwai pwai niwaa' kiri' kamaaradike nimire Kovaniya' warikengira.” ’ (Kovaniya' yagaala sa' “Gotiyarina wijaaya'neva dinike’.”)
 12 Sara kudozi 'Kovaniya' mi'na waka'gizi gimaamaanga pwarina gwaanga kirivina mujaavinna!' sarimi sara dakadivi' a'mwe sai navika mwaaladelyi. Sara yadivi' 'Nemirebura nemire kaimiraayaraavi wijiwakaana!' 13 Sara dadivisa'na 'Gotiyai wijaake' gesira,' yawi'divitabaabisasi. Nabaai avaalyabita kwalaalya sana sana yadivisaihilyira.”

Yuya girikita'nanya.
(Matiyui 15:10-20)

14 Sagaa' kwala bwa'naanyavi jaka ayina jivwaramaa'na yaka widina “Yuyangihi, nyu'napi simunya nayaa jawirila!
 15 Mwasimaginya aane piri' kiri' a'mwe pwarikulaabozi girika yima'nannei mika. Aawa. Yuya a'mwe sare kusimaginyavidaasa kwalyaabozi girika yima'nadengira. 16 A'mwei kadinakei nayaa wi'nana!”

17 Kwala bwa'naanyavi yagalya'mavaka angevi wilina yakegaa' gamirera yagaala ke'ba'nanya'na widina. 18 Sara widina kye' widina “Nabaai pwaraji sarimiji sara myawirijiwaava! 'Yuya kamaranoji mwasimaginya a'mweri kulaabozi girika yima'nannei mika,' myawirijiwaava!
 19 Wapaaya sa simunyavi mulyi yade'nanyi. Aawa. Gamire singwalikeri bwalaawina kyoji lika wirasi'na yadengira.” Sara widake' “Tika wapaaya yuya kimaaka mika.” 20 Sai widina

“A'mwere kusawinyavidaasa' walyaabina kyoji sa' girika yakadesira. ²¹ Sare' dare'nanyi. A'mweraavire simunyavidaasi yawita kayaa'na naanga yina, gami maridaakunyina, kuka yina, a'mweri tamakina, ²² a'mwevi ata limwanna, gilyivisangi wabarinna yina, yi sinna tika widaya'nebwi yina, kwaasi yina, jilikera yadivisabaabi' yina, tiganaarya yina, pwarina kwaasi yagaala dina, birala yina, pihadika yina, yi yaasiwa'yamarya yina yadivisangira. ²³ Kayaa'nanya yuya davura kusawinyavidaa'nyi walyaabina, a'mwere simunyavidaa'nyi walyaabina kyoji girika yakina yadengira,” Jizaazai widina ya'.

“Jizaazai diraginaangelyi,” a'mwe' wida'.
(Matiyui 15:21-28)

²⁴ Sabadaasai angeba Taayaa sabannei wina. Anga saba Kwaaka Siriya mannikaba. Sai wina yakei “Aane pwai kwai aane piri' kiri' nanyanganadika!” daka angevi kave mwaalina yada lika yulya'di'nyi kiri' a'mwera dara wangane! “O, dava sahwai damwaalika!” Mi'na kade' lika myulyari yakelyi. ²⁵ Yime'nya'bi' taaya' yimaka widevi ganaange! “Sahwai mwaalika,” wi'naka bina yaka gamire sivilyiraaryaba a'mwe sa' bularutawa'na ya'. ²⁶ A'mwe sa' Girikiyagaala dade' Kwaaka Siriya mwaalya Piniziyaraavire' a'mwe sa' naanga yiwaara'na “Nyiraavaangavire munyiki yimakeri duthasaawadeigi daaka?” ²⁷ Yiwaara'na kya' Jizaazai Juyaraavi wigaimwadei wij+waakiyagaala widina

“Sinnawi kaimiraayangina wapaaya wijaavipika! Sare' dare'nesi. Sinnawi jilikeraavina kaimiraayangire wapaaya namarasi'nipidika!” Sa'na widake' sinnawi Juyaraav+ wigaimwadely+ra. ²⁸ Sara widina kya' a'mwe sa' daka “Juya'nyi mika. Maave'nyira. Jilika sarabisa'nyi,” daka widina “Yo, Naangeigi sa'na kaimiraayangire wapepwaka kabwalaraawoji jilikera yi'binyavi dalaangevi mwaalapiji maribwaranipi'derera.” ²⁹ “Gimi nyidiwaanyavina ginnya angebanna wawo'gizi taayavi dangadera. Dahaa' yimakai taayavire munyikidaa'nyi mena wiwaka.” ³⁰ A'mwe' wi'naka gannya angebanna wina kya' taaya' yi'binyavi wa'di'nyi dara wanganake' “Yimaka marawinaangi'dei mena davwalyuwaka!”

Kadikiryai yagaala majai tewaanya yima'na'.

³¹ Anga Taayaa sabadaasai Saaithoni angeburina yi'mavaawina yaka pina lavita'na yaka Atiraalyaba angeburaavi gi'mavamaryaka aalibunya Galilina yi'ma'na ya'. ³² Yi'ma'na kya' gaminyawinna a'mwe pwara a'mwe kadikiryai taali'mabyari jivwaramakabina yeva naanga widina “Kadikiryare m'nyaginyavi ata dithathiwana!” ³³ Sara widina kye' sahwai kadikiryari sangineba makuna kya' gaveraai mwaaidakilyi Jizaazai gamire kadikikaari asiraai tilavalimwaga'nyina yaka asiri maagwala yinyina yaka kadikiryare taalisari dathakina yaka ³⁴ sigunyayina maranganaka simudingwaimale yaka widina Juyaraavire yagaalyavi “Epaata!” Yagaala sa'

“Kadîka dîvaaso!” kadîka tewaanya wî'nya'na dînikesi. ³⁵ Widîna kya' kadîkîryare kadîka tewaanya wî'nyîna yaka gannya taalîsalyî yagaala tewaanya dîna sagaa'. ³⁶ Kadîkîryai tewaanya mwaaidî'nyî Jizaazai a'mwe pwaraavî widîna “Nîmî yîwe'na aane pwarî kwari yagaala mudîpînera!” wîda' yagaala naanga. Dîragîna sara wîdake sa'na wîdîwîja yesara dîragînaanga sara ye'. ³⁷ Pwara wî'neva atîka maru'nareva “Sahwai yuyangî tewaanya yîwakelyîra. Kadîkîryara nayaa wî'nya'neraavî wîmwaaihada taalî'mabyara nayaa wîja'neraavî wîmwaaihadei,” dîne'.

8

Jizaazai a'mwe kwala naangeraavî (4000) wapaaya wîjaava'.

(Matîyui 15:32-39)

¹ Yîrîka sangî gamînyawîna kwala naange' yî'bwa'nyîna yeva tîka wapemaayara mwaaidapi Jizaazai gamîreraavîna jaka jîvwaramaaraka widîna ² “Kwala bwa'naanya dasî nîmîjî yîrîka daryaai dari' mwaaidori ya'na dahaa' wapaaya maayaraavîna kale nyîwa'. ³ Kumî mîjîka wiadaasi ‘Sarînnya angebanna dîwîla!’ wîdîwîja' a'mwe pwara maave keiba mwaalyarajî a'mwe pwarajî tusavî mîjîka nabalapîka!” ⁴ Widîna yakevî gamîrera yagaala ma'maa'na “Dava a'mwera mamwaalyadîvîsaba aane pwai kwai a'mweraavîne wapaaya gawî maarajîwa!” ⁵ Sai yîdaangana' “Gîrîkula gara gara warîka?” Sara kyîdaangana' “Ati

ata puridaa'nyi pwaraaina.” ⁶ Sara widina kye' kwala bwa'naanyavi widina “Yuyangihi, kwaakevi dalamwaalyila!” Widina yaka girikula ata puridaa'nyi pwaraalyangi maaraka Gotiyari “Su! Su!” widaka gunyina gunyina yaka a'mwengine wapaaya wijaaya'nera gamireraavi wijaavina kya' sara kwala bwa'naanyavina wijaavina. ⁷ Mi'na wijaavina yesara jawinya pirina pirina wa'disiya wimaarina kye' Gotiyari “Su! Gimire yaya' makimwa,” widaka gamireraavi widina “Jawinya daji a'mweyuraavina yanga dumaarila!” ⁸ A'mwe yuya maranyina kye' munya yinyina kya' wapaa pini niganakina yeta bwakuna wapaaya pini gilya ati ata puridaa'nyi pukaalyangi maramihe' gamirera. ⁹ Tika wapaaya neta kwala naanga naanga (4000) mwaalesare. Mwaalesaraavi sai widina “A'mweihi, wapaa mi'na nivanigasaihi, sarinnya angebanna diwila!” ¹⁰ Sara widina yaka yime'nya'bi' widaasina, gamirerari sipiyavi wlamwaaina kya' Kwaaka Dalimaanutaneraavi makuna ya'.

Periziyara Jizaazari wide' "A'mwera mwan-ganyadivisa'ja!"

(Matiyui 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Saba Periziya pwara gaminyawinna wilaabina yeva “Gami sari kayaa'nanya'na yaamiji widaana!” yawireva “Yidakwasanganaana!” deva widina “Gotiyare diraginya' maara'gizi wijiwaainya diraginya' ja! Wanganaade'na Gotiyareigi dingaka?”

¹² Sara widina kye' gamire simunyavi kale

wiadaa'nyi simudingwaimale yaka widîna “Dahaa' mwaaihasara ‘Wijiwaainya diraginya' ja!’ baa'na nyidiwaava! Nebwi yihithivanige. Wijiwaainya diraginya' mwanganyi jideihilyira dahaasaihi. Arîkawinyira.”¹³ Sara widîna yakei kumi saraavi yarai yagalya'mavaka sipiyavi wilamwaaina kya' aalibunyavi pimaginna makuna ya'.

Periziyaraji Erotiyalyi saraavire yagaala kayaa'nanya'nesira.
(Matiyui 16:5-12)

¹⁴ Gamirera wapaayanna navika yina kye' kumiji sipiyavi girikula gave piri'na wara'.

¹⁵ Girikula gave piri'na wa'd'nyiyagaa' gami “Dinyu'nyila! Mala nayaa jiwannyila! Periziyaraavire liwinya pamidakya'nesi Erotiyare liwinya pamidakya'nesi nayaa jawirila!”¹⁶ Widîna kya' gamirera dinyina “Wapaaya mamaariwo'na nediwaka.”

¹⁷ Dinyina yesa'na Jizaazai yawiraka widîna “ ‘Nemi wapemaayainere’, baa'na dimaniga! Kunya' myawirijivaniga! Sidu'maayaihi daa!

¹⁸ Tinnakeihi, tinna mwanganyijivaniga! Kad'nakeihi, kadika mu'nyijivaniga! Nimi sinnawi ye'na nayaa myawirijivaniga!”¹⁹ Sagaa' girikula atina gunyina kye paaivi taawizaniyara mi'na kane' wapaa bwakuna yake sarimi gilya gara garengi maramihe?” Sara widîna kya' widîna ye' “Atiraai s+vilyiridaa'nyi pukaalyangi maramiho.”²⁰ Widîna kye' widîna “Girikula ati ata puridaa'nyi pwaraalyangi po taawizaniyara kan'wa'daa' wapaaya pininna yunebanne gilya

gara gara maramih+wa'daa'?" Sara widina kya' widina "Ati ata puridaa'nyi pukaalyanginyi." 21 Widina yesaraavi widina ya' "Sa'na dahaa' kunya kuna myawirijivaniga'?"

Anga Betizaaita tinnaraai yuyaraai tibinyai wangana'.

22 Kumi Anga Betizaaitana kyi'mave' gaminyawinna a'mwe pwara a'mwe tibinyari jivwaramakuna yeva naanga widina "A'mwe dari ata dithathiwade'nanyi!"

23 Sara widina kye' Jizaazai tibinyare asavi maaraka angebadaasi jivwaramakuna yaka gamire tinnaraari maagwala wopina yaka gamire tinnaraari ata dathiwagaka yidaanganna "Piri' kiri' dangamwana?"

24 Yidaanganna kya' maranganamaryaka widina "A'mweraavi dahawangamanige? Yisara kaanya yamaryivanikabaaibi' sahwaravi wanganaaswana."

25 Sagaa' widakere tinnaraari ata ayina dathiwanna kya' a'mwei diraginna kwangana' gamire tinna tewaanya kyima'na' yuyangi tinna nayaa wangana'.

26 Nayaa wangadaa'nyi sai widaasina ya' "Ginnya angevina diwona! Anga dava ayina mulaawinnera!"

Pitai Jizaazarina nayaa wida'.

(Matyui 16:13-20; Luki 9:18-21)

27 Jizaazalyi gamirerari sara Sizaariya Pilipai angeburaavina gi'mavamarina yadaapi gamireraavi widina "Niminyina a'mwera aihwala nyidivanigava?"

28 Gamirera widina "Giminyina Joni aalyavi bavitaaziya

yakei dikaavakela,' pwara di-manîga'. 'Ne Yi-laajai dikaavakela,' pwara di-manîga'. 'Gotiyarî wî-nawijîwakyaaaka pwai dikaavakela,' pwara di-manîga!." ²⁹ Sara widîna kye' yîwaara'na "Sahwaihi, nîminyîna baarîva di-manîgataihîlaka?"

"Kîraazîtyaigînyîra. Gotiyai gîthasaabakeigînyîra." ³⁰ Pitai sara widîna kya' sai "Naange' yîhîthîwa. Sa'na nîminyîna aane pwari kîrîvî mudîpînera!" widîna ya'.

Jizaazai gannya daanga wîvînya'na gannya balya'na wîda'.

(Matîyui 16:21-28; Lukî 9:22-27)

³¹ Sai gamîreraavî gaai wijîwaakîna "A'mweraavîne Kaimîraayainyî daanga naanga nyîvînadeinyîra. Juyaraavîre a'mwe naangerajî sipîzipîya Gotiyarîna mubîthîka yîra'dîvîta naangerajî Kîwîjarajî sara nîminyîna 'A'mwe kayaa'nanaangelyîra,' dînapîri nyîramakîpî'deinyîra. Kanyîramakîpi yîrîka daryaaî dari' kanyavîlavoji baryainyî ayîna dîkaavîdeinyîra." ³² Yagaala sa' ku'maayaba aangyagaala widîna kya' Pitai sahwari sangyînebanna jîvwaramakwoka maanga widîna "Naangeigî, sabwî myawî'dînna!"

³³ Sara maanga widîna kya' gînyîma'naka gamîreraavî tînna wanganaka Pitari maanga widîna "Saataanîgî, nîminyî dusîmagînna dîwona! Gotiyai sara yawî'manîkebura myawîrivanîgî. Aawa. A'mwera sara yawî'manîgasabura yawî'manîgînya'nanyî."

³⁴ A'mwe kwala bwa'naanyavîjî gamîreraavîjî

jaka wijiwaramaa'na kya' gaminyawinna
 bina kye' widina "A'mwe kiri' a'mwe
 kwai 'Jizaazareinyi. Midinima!' yawiraja'
 'Niminyine'na myawi'munera!' dathe'na
 pwara 'A'mweri yita yovihiraranni'keveri
 tamakaana!' kadapiri sai 'Jizaazarina
 balideinyira,' dozi nimorebwi yawi'dei
 nyimidinadelyira. ³⁵ Sare' dare'nesi. Yi
 a'mwe pwai lika yoji 'Nanyiramakipika!
 Nimore gaalya' padaihasamaa'nima! Jizaazari
 wasi'nideinyira,' dozi navika mwaalajai
 gamire kuryai kayaaka yadelyira. Kiri' pwai
 'Jizaazarina nyiramakipideinyira. Nimore
 gaalya' kayaaka yana!' yawi'da nimore
 yagaala tewaanya'na yawiraja' yuyagaa'
 gamire kuryai nayaa padaihasamaa'delyira.
³⁶ Sare' dare'nesi. A'mwe pwai Kwaaka davaki
 gilyivisaji yuyaji sangi maaroji manyilimwagari
 kyoji gamire kuryai yiwina yadelyi. Sa'
 tewaanya' daaka! Arikewinyira! ³⁷ Sare'
 dare'nesi. A'mwere kuryai kayaaka yima'nyina
 kyoji gannya kuryarina a'mwe sai Gotiyari
 berisi mubathelaka! Aawa. ³⁸ Sare' dare'nesi.
 Kwaaka davaki mwaaidivisara Gotiyarina
 navika yadivi' a'mwe' a'mwe pwar'i ata
 limwanna yade'bisarera. Kayaa'nanaangera
 niminyinaji nimore yagaalya'naji sangina
 'Wagila nanevwa'nadika! Sahwari wasi'nima!'
 deva yivanigasara. Nabaai divi A'mweraavine
 Kaimiraayai Ganimaangere byaanna
 diraginya' kamaaroji Gotiyare mamaayara
 ejeliya tewaanyaraji kwalaabori wagila
 wivwa'nivanikeraavina gami sari wagila

wi+wa'nadelyîra. Saraavi wasi'nadelyîra.”

9

*Jizaazare kîlaakeji' yaaka naanga
byaannakeji' yîma'na'.*

(Matîyui 17:1-13; Lukî 9:28-36)

¹ Sai a'mweraavi wi+dîna “Nebwi yi+hithîwa. Dava mwaaihasarajiya pwara dîvi kwaihwaainakera kuna mwaalapîji mabalyî yapîji dara wangabi'de' ‘Ai, Gotiyai dîragîna damaremwaalîka!’ Sara wangabi'dehaa'nanyî.”

² Yîrîka daryaai daryaai daryaai kwavîlava' Jizaazai Pitalyî Jemîzalyî Jonîji saraavi maarîna kya' mugunya naangevi yîlaawîna yîlaawîna yeva gavera daavîna kye' pwara mamwaalyî kye' gamîre kîlaakeji' nawî'nyaji' gavinyaji' kyalîngîna' kumî tîna wanganna.

³ Tîna wanganna yadaapîji gannya kwaabîhannya yaaka naange' yîma'nakevi Kwaakevaki mwaaidîvisara yaaka sa' sara myalîngînyadesîra. ⁴ Yaaka naange' kyîma'na' Ne sînnawînyaraai Yîlaajalyî Mozîzalyî saraai Gotiyarebadaasaraai yîma'naabîna, daavîna yagîla Jizaazari wi+dîna kyagi dînyîna. ⁵ Sara dînyîna kye' gamîrera tîna wanganna yeva Pitai Jizaazari yaasiwa' wi+dîna “Nejîwaakadînyaigî, nemi dava mwaaiho' tewaanyasîra. Simînya dawaai dasangî yarîlaana! Pîrî' gîmînyîne', pîrî' Mozîzarîne', pîrî' Yîlaajarîne' yarîlaana!” ⁶ Sare' dare'nesî.

Pitai “Nîmî gara dîjîwa?” dîna yakelyî. Nabaai sare' dare'nesî. Sahwalyî gamîreraalyî sara

lika naanga yesa'nanyi. ⁷ Sagaa' yiraaya' kuminyi gi'dala yirina kya' yiraayavidaasi maanguraaya' "Dathai nyibwaalivaangelyi. Yilaaya yadi kurya wikadinyalyira. Dahwari nayaa du'nyila!" ⁸ Yagaala sa' wi'neva yime'nya'b'i' dara wangesa' "Ai, aane pwai kwari tinna mwanganyi, Jizaazai gavei nemiji damwaalika!"

⁹ Silyaridaa'nyi gamirerari waidavadaapi sai naanga widina "Wangamwaasa'na a'mweraavi mudipinera! Divi A'mweraavine Kaimiraayainyi bala'muri bainikeraayawidaa'nyi dikaa'mujahaa'na yi sagaa' duzideihilyira." ¹⁰ Sara widina kya' kumi sara a'mweraavi yagaala sa' mujiwaaki. Mujiwaakya'nera dinyina "Bala'muri bainikeraayawidaa'nyi ayina dikaavideinyira,' nediwake'na be yagaalavaka?" ¹¹ Sara dinyina yeva gaminyi yiwaara'na "Yagaai'wijara nedivaniga' 'Sinnawi Ne Yilaajai kaboz' divi Kiraazitiyai bathelyira.' Savine'na baa'na nedivaniga'?" ¹² Sara wi'naka widina "Yo, dinike' sinnawi Yilaajai bozi yuyangi yavada'galadelyira. Nabaai A'mweraavine Kaimiraayainyina dinike' 'Yi Kwaaka davaki daanga naanga wivnadelyira. Yi yilaaya mamari yipi'delyira.' Sare' gara yida'nikevaka?" ¹³ Kiri' nimi sainyi yithivanige. Yilaajai mi'na bakelyira. Mi'na bakeri kayaa'nanaangenna wiesa' Gotiyare bukuya' sara dinikabaabisa'nesira."

Kaimalei yimaka wideri Jizaazai nayaa

yavada'gala'.

(Mat'iyui 17:14-21; Luk' 9:37-43)

14 Gamire pwaraavi wijima'naaweve dara wanganesa' "Kwala bwa'naanya naange' kuminyaba mwaaidapi Yagaaik+wijaraji nemireraji maanga dathimanigava!"

15 Dina kye' yime'nya'bi' bwa'naanya yuya' gaminyi tinna wangesagaa' atika maru'nareva gaminyawinna kaanyave'na beva "Naangeigi," widina. 16 Sara widina kye' sai yiwaara'na "Maanga be'na dimanigataihilaka?"

17 Yiwaara'na kya' bwa'naanyavidaa'nya pwai widina "Nejiwaakadinyaigi nyibwaalivaangei yimaka widei yagaala majari giminyawinna makabiwa. 18 Yimakei galalimwana yada kaimaleri kwaakevina bwalamarakina yadehaa' gamire maangevi maagwaitala yima'nada maangerika maagilaku'gilakuta yadaasi gamire kilaaka yuneba diraginya yima'nade sagaa'. 'Yimakei duthaasila!' dena gimireraavi kudwa sahvara yina yina kyiwaa' yimakei kuna widelyira. Myi yipinere." 19 Sara widina kya' sai ma'maa'na "Dahaasaihi, malimwagyadivisaihi sariminyaba mwaala'muji yihiziwaaka'muji sariminyine'na taanga kuna gathingaa' maarideinyaka! Kaimale dai niminyawinna dimakabyila!" 20 Mi'na widina kya' makabina kye' yimakei Jizaazari wanganaka yime'nya'bi' kaimaleri yikilaaka galyima'na kya' kwaakewi bwala'na yaka ginyiwannyi ginyiwannya yina kya' gamire maangevi maagwaitala yima'nyina.

21 Sara yima'nyina kya' sai ganimaangeri

y+waara'na “Sa' gareгаа' y+ma'nakavaka?”
 Y+waara'na kya' gan+maangei wid+na “Kaimale
 maali+keгаа' sara y+ma'na'. ²² Ky+ma'na'
 y+makei kwalaalyagaa' kaimaler+na ‘Tamak+ma!’
 daka d+kevi marasi'na yada avaala kwai
 aalyavi marapaih+na yadei. Sare' kir+i' ‘N+mi+re
 dirag+nya' dar+ka!’ d+za' naar+m+ny+na kale
 kagyoz+ neh+gaimwana!” ²³ Sara wid+na
 kya' Jizaazai wid+na “ ‘N+mi+re dirag+nya'
 dar+ka!’ d+za' pwai nayaa ny+m+id+man+kei
 sahwai yuya yannely+ra.” ²⁴ D+rag+inna sara
 kuda' y+me'nya'bi' gan+maangai yarai wid+na
 “G+m+id+man+gevwi maali+ka war+ke'na naanga
 y+ma'nya'ne' d+ny+gaimwana!” ²⁵ Jizaazai
 dara wanganake' “O, kwala bwa'naanya'
 kaanyave'na jikab+van+gava!” Daka y+maker+i
 maanga wid+na “Y+makeigi kad+ik+ryaigi yagaala
 majaigi kaimaler+i be'na w+m+waaih+na! Gam+re
 muny+ki+daasi yunakaanna d+wona! Ay+na
 nabwid+ka!” ²⁶ Sara wid+na kya' y+makei
 jaka d+na yaka kaimaler+i naanga galy+ma'na
 yaka bwalyuna. Sara bwalyuna kya' kaimalei
 baryaibi' war+na kya' pwara d+ny+na “Mena
 baimwaka.” ²⁷ Sara d+ny+na kye' Jizaazai
 gam+re asavi y+r+i'bwa'na kya' kaimalei sagaa'
 tewaanya d+kaa'na yaka daav+na ya'. ²⁸ Angev+i
 mi'na wilamwaaina kya' gam+i+j+ gam+r+rari
 gavera mwaaidapi gam+rera y+daanganna
 “Sahwaina y+maker+i wid+saanne' gara yawaaji
 wid+saannekaj+ny+ra?” ²⁹ Y+daanganna kye' sai
 wid+na “Y+makei dar+na Got+yar+i t+bar+yagaala
 kadap+ri bwalyawodely+ra. Aane p+r+i' k+r+i'na

mika!”

Jizaazare balyagaa'na pigasaai wida'.

(Matiyui 17:22-23; Lukî 9:43-45)

³⁰ Sabadaa'nyara Kwaaka Galîli wavîla'na. Wavîla'na yadaapi “A'mwera nanyangabithika!” daka sai kave wina. ³¹ Sare' dare'nanyi. “Nimîreraavi wijiwaakima!” daka widîna “A'mweraavine Kaimîraayainyi pwai niminyi yikamaangeraavina kwibwaridaakwoji yikamaangera kanyiramakapiri balideinyira. Mi'na bala'muji yirika daryaaî dariki ayina dikavideinyira.” ³² Sara widîna kya' yagaala sa'na myawiryadivi' nabaai, yidaanganya'na lika yina ye'.

“A'mwe naangei bewalaka?”

(Matiyui 18:1-5; Lukî 9:46-48)

³³ Angaba Kaapaniyamina yi'maveva angevi ayina kabulamwaale' sai gamîreraavi yîwaara'na “Tusavi wivanigasaihi be yagaala dimanigatavaka?” ³⁴ Widîna kya' sahvara yagaala majara mwaalina. Sare' dare'nesi. Tusavi dinyina “Nemijiyai a'mwe naangei aihwalaka? Nimi dingaka?” ³⁵ Majara mwaalina kye' walamwaalaka gamire atiraai sivilyiridaa'nyi pwaraalyaraavi jivwaramaa'na yaka widîna “Pwai gannya simunyavi ‘Sinnawinyainyi yima'nima!’ yawirajai sai yuyaraavine aayaangei yima'nana! Yuya saraavina widaayadei yima'nana! Sai yawi'na ‘Nimi maalikeinyira. Yuyaraavire widaayideinyi yima'nima!’ doziya sawai naangei yima'nadelyira Gotiyarina.”

³⁶ Widiina yaka kaimiraayamili' maaraka tinnyaba mwaaidapiyaba gannya ti'munyavi maramuji'na yaka widiina ³⁷ “Pwai kwai niminiyina yawiroji kaimiraaya daibsamili' maaraja' niminiyi nyimaaradeinyira. Nabaai sai sara nyimaarajai niminiyi gaveinyi nyimaaradeinyi mi'. Aawa. Nimaamaangei nyidasaabakeriji maaradelyira.”

Neyamwelyireva.

(Luki 9:49-50)

³⁸ Joni widiina, “Nejiwaakadinyaigi, nemi dara wangamwo' 'A'mwei gimire yaya' widaka yimakeraavi a'mweraavire munyikaavidaasi dathasivanaabika!' Sai nemijiyai mi'. Savidaasi nemi widiwo 'Sabwi minnera maaveigi!' ” ³⁹ Mi'na widiina kya' Jizaazai widiina “ 'Sabwi minnera!' mudipinera! Sare' dare'nesi. Aane pwai kwai nimire yaya' widozi diraginaange' yoji maalikegaa' niminiyina kayaa'na widadhei mi'. ⁴⁰ Sare' dare'nesi. A'mwe nemire yikamaangei mamwaalyikei neminyineli. ⁴¹ Sare' dare'nesi. Pwai sariminiyina 'Kiraazitiyareri mijika'na aalya tika nya'ne' wijaavima!' dozinya'na niminiyina yihizaavajai. Yi sahwarina nebwi yihithiwa. Gotiyai gaminyine tivikita tewaanya mujaayi yadei mika! Arikewi.”

Kayaa'nanaangebwi a'mweraavi kayaaka yadevulyira.

(Matiyui 18:6-9; Luki 17:1-2)

⁴² “Pwai kaimiraaya damili'bisamili' niminiyi nyilimwaga'demili' pwarebwi kujaawa'

wala'mwaake' kayaa'nanaangesira. A'mwei sara yajarina Gotiyari sinna tika naanga widavadelyira. Sinnawi sahwai pwarebwi mujaayadi'nyiyagaa' a'mwe dari maapiji kwaji sila naange' gamire tilinnyavi timupiji kwaji aalibunyavi wivaihina kypike'na wabana yinikesira.” ⁴³ Jizaazai yawiraka “Kayaa'nanya nyipidika! Dikevi nulaawipika!” daka ke'ba'na widina “Nabaai ginnya asasi kayaa'nanyabwi yiji kwaji ginnya asavi woripu'na'gi ata gavesiyaigi Gotiyarebanna jilaawade'na tewaanyasira. ⁴⁴ Kayaa'nanyabwi yiji kwaji asawaalyiyaigi yaayebanna gazagaasagaa' Dike' yida'nivanikevina dulaawade'na kayaa'nanaangesira. ⁴⁵ Nabaai ginnya sivilyasi kayaa'nanyabwi yiji kwaji woripu'na'gi sivila gavesiyaigi Gotiyarebanna dulaawade'na tewaanyasira. ⁴⁶ Kayaa'nanyabwi yiji kwaji sivilyawaalyiyaigi Dikevina dulaawade'na kayaa'nanaangesira. ⁴⁷ Nabaai ginnya tinnyalyi kayaa'nanyabwi yiji kwaji ginnya tinnyai galajawa'mwannagizi tinna gavelyiyaigi Gotiyai maremwaidevanna dulaawade'na tewaanyasira. Kayaa'nanyabwi yiji kwaji tinnyaraalyiyaigi Dikevina dulaawade'na kayaa'nanaangesira. ⁴⁸ Dika savi yuyagaa' gumilika gilaayangitika nadivisa mabalyi yipi'dengira. Dika myigaakuri yadesira.

⁴⁹ Sare' dare'nesi. A'mwera Gotiyare yagaalya' w'nadivisara tewaanna mwaai'bere. Kayaa'nanyabwi d'ke'bisabwi kyima'noj Gotiyare diraginyabwi kujaavoji diraginya tewaanna mwaai'bere. ⁵⁰ Saalya'

nawɪ'nyasɪra. Sa'na saalya' girɪngwɪta yɪma'nojɪ
 nawɪ'nya ayɪna gara yadevaka? Aawa.
 Nawɪ'nya mima'nyɪ yadesɪra. 'Nemɪ saala
 girɪngwɪsa'bisaina nyɪma'naadɪka!' dapɪjɪ
 nayaa dɪmwaalyidera. Gazaizai gamɪnyɪ
 pwarɪna kwaamu'na mwaalana!"

10

*A'mwera a'mwamarya wasɪ'dɪvɪsabwina
 wɪjɪwaaka' Jizaazai.*

(Matɪyui 19:1-12; Lukɪ 16:18)

¹ Sabadaasai sai Kwaaka Juthɪya wavɪlavaka
 Aalya Jothanɪ ga'mavaka kwaaka saba
 kamwaala' gamɪnyawɪ kwala bwa'naanya
 mwaaidapi wɪjɪwaakadevaabi' aya kɪnɪ nayaa
 wɪjɪwaakɪna. ² Sara wɪjɪwaakɪna yadaa'nyɪ
 Perɪzɪya pwara wɪlaabeva "Sahwai kayaa'nanya'
 yana!" deva yaamɪjɪ yɪwaara'na "Pwai gannya
 balaangevɪ wasɪ'naja' sabwi tewaanna yadevwi
 daaka? Kayaa'na yadevwi daaka?" ³ Sara
 yɪwaara'na kye' wɪdɪna ⁴ "Savɪne' Ne Mozɪzai
 sɪrɪnɪmaangeraavi yagaala berɪvɪ wɪjɪhɪlaka?"
 Sahwara wɪdɪna "Mozɪzai da' dɪnɪ' 'A'mwe pwai
 yawɪrojɪ "Nɪnnya a'mwe' wasɪ'nɪma!" dozi
 pɪkarɪyɪkwɪavɪ yagaala sa' yɪdavoji gannya
 balaange' yunakunyavɪ wasɪ'nadelyɪra.'"
⁵ Sara wɪdɪna kye' Jizaazai wɪdɪna "Sarɪmɪre
 sɪmunyangɪ galarɪlavɪmwaaihɪnyɪna yɪwaata
 sabwina kɪwɪnya sa' Ne Mozɪzai dɪnɪkesɪra.
⁶ Dɪnɪke' sɪnnawɪ sagaa' Gotɪyai yuya
 wakyaaakegaa' Gotɪyare yagaala dɪnɪ' 'Gotɪyai
 kwalyalyɪ gannya balyasɪ yavɪkaryaaake'na

7 a'mwe pwai ganimaangelyi ganaangesi sawari yagalya'makuna yoji a'mwe' maari na yoji 8 gamire a'mwes+ mwaalina yakiriyagaa' kiyoi avaalyawaalyi. Kilaaka gaveji' yima'nikadewaalyi.' Sa' dinike'na a'mwe pwalyi a'mwe pirisi sawaai mika. Aawa. Kilaaka gavejisiyawaalyi. 9 Sarev+daa'ny+ Gotiyai kilaaka gavejisiyawaari wakake'na kwalaangei gannya balaangevi mwasi'nannesira."

10 Salyi gamirerari angevi bulamwaaina kye' gamirera a'mwevi wasi'nya'na yiwaara'na. 11 Savine' yiwaara'na kye' widina "Pwai kwai gannya balaangevi wasi'noj+ a'mwe mudikevi kamaaroji Gotiyai wanganoji 'Gannya balaanga ayavina a'mwe mudikevi ata limwamwakelyira,' dathelyira Gotiyai. 12 Nabaai a'mwe' gannya kwalaangeri byenida'makwalyuna yaja' a'mwe pwari kamaa'noj+ 'Gannya kwalaangerina a'mwe mudikeri ata limwamwakesira,' dathelyira Gotiyai."

Jizaazai kaimiraayangina tewaanna wida'.
(Matiyui 19:13-15; Luki 18:15-17)

13 A'mweyura "Sahwai ata yimetavana!" deva gaminyawinna kunnya kaimiraayaraavi makabina kye' gamirera maanga widina "Mipinera!" 14 Jizaazai dara wanganake! "Ai, nimirera maanga duthivanigava!" Daka sinna tika kudava' widina "Niminyawinna kaimiraaya bipika! Kuminyina kaanya maribinera! Sare' dare'nesi. Gotiyai maremwaideva pwara kaimiraaya darabisara Gotiyari limwadivisara mwaaibi'dengira.

15 Nebwi yihithiwa. Pwai kwai ‘Gotiyareba mwaalima!’ dazai ‘Kaimiraayai Gotiyari yilaaya yadeibisainyi yima'niwijainyi,’ maji kyori Gotiyare maremwaaide nawi'nyaba mulaabi yadelyira. Arikawinyira.” 16 Sara widaka kaimiraaya gannya asawaalyi muji'na yaka ata yimeta'na yaka “Gotiyai giminyi tewaanna gyathelyira,” widina widina ya'.

*A'mwei gilyivita naangejiyarinesi.
(Matiyui 19:16-30; Luki 18:18-30)*

17 Angebadaasai kwaakaanya wodaa'nyi a'mwei gaminyawinna kaanyave'na wawaka “Naangelyira,” daka kwadaai gilaka yiwaara'na “Nejiwaakadinya tewaanyaigi, ‘Gotiyare yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi maarima!’ da'muji gara yideinyaka?” 18 Sara widina kya' Jizaazai widina “‘Tewaanyaigi,’ nyidiwaanya' baa'na nyidiwaa? Pwara kayaa'nanyara, Gotiyai gavei tewaanyalyira. 19 Yagaaikiwinya dara yawi'mwaa. A'mwe maramakinna! A'mwengi ata malimwadinna! Kuka minna! Kwaasi yagaala majalikurakinna! Kwaasiya ya'gizi pwarengi kuka mamaa'dinna! Gimaamaangelyi gwaangesi gizikaja sara jithengira. Kirimire yaya' dimakila!” 20 A'mwei sare wi'naka widina “Nejiwaakadinyaigi, yagaaikiwinya sangi kawe'nyagaa'daa'nyi sara mididinainyi.” 21 Widina kya' Jizaazai wanganaka gaminyina wivu'nakeri widina “Gave pri'na ghainivani'. Wawa'gizi ginnya gilyivisa yaasa'gizi nigwia maara'gizi gilyivi'maayaraavi yanga wijaava'gizi Gotiyareba warade gilyivisaj'yaigi

nyimîdînaadeiginyîra.”²² Sara wîdake'na a'mwere kale wiadaa'nyî “Aala,” dîna jîkurya yaka kavena wîna ya'. Sare' dare'nesî. Gamîre gilyivîta kwalaalya kininnakelyî.²³ Mi'na wîna kya' Jizaazai a'mweraavi maranganaka gamîreraavi wîdîna “Gilyivîkîraya naangejîyara wawînya naanga yîna yîna yîpîjara kwajî Gotiyai maremwaaideva tewaanyaba kupîdîkerera.”²⁴ Sara wîdîna kya' gamîrera atîka maru'nakulîna. Atîka maru'nakulîna kye' Jizaazai ayîna ma'maa'na “Kaimîraayaihi, Gotiyai maremwaaidevanna wîlya'na wawînya naangesîra.”²⁵ Langa lîlîtavaloma'nîkerîkî jîlîkyaawarya kaameliyai wîlaawade'na wawînya maalîkesî. Gotiyai maremwaaideva gilyivîta naangejîyai wîlaawade'na wawînya naangesîra.”²⁶ Sara kuda' atîka maru'na'muluna yeva dînyîna “Gotiyarebanna aai yîlaawadevanaka? Aarî padaihasamaaradelaka?”²⁷ Dînyîna kye' Jizaazai kumînyî tînna wanganaka wîdîna “A'mwera yapi mulaawi yîpî'dera. Aawa. Gotiya gavei kyojî wîlaawîpî'dererera. Sare' dare'nesî. Gotiyai yuyanna yadelyîra.”²⁸ Pitai sarî gaai wîdîna “Yîthaa, nemi yuyangî ya'mawakona gimîdînaabiho.”²⁹ Sara wîdîna kya' Jizaazai wîdîna “Nebwi yîhîthîwa. Aane pwai kwai nîmînyîne'najî yagaala tewaanya'najî gannya ange' gya'mwera gya'mwe ganaange' ganîmaangei gannya kaimîraaya gannya wawînya ya'mawakojî³⁰ kîrî' dahaasagaa' anga kwalaalya, gya'mwe kwala naange,

ganaanga kwalaalya, kaimîraaya kwala naanga naanga, wawînya naangeva' mamaari yadei midaaka! Kwaaka davakî naanga naanga maarade kirî' nîmînyîne'na pwara taanginya wîjaavîpî'de dîvi yîma'nadehaa' Gotiyare nawi'nyaba yuyagaa' yuyagaa'ne gaalyabwi maaradelyîra. ³¹ Sa'na Kwaaka davakî pwarîna 'A'mwe sinnawînyalyîra,' dîmanîgasarîna Gotiyareba 'O, aayaangemîlikîra,' dînîpî'delyîra. Yî pwarîna 'A'mwe aayaangemîlikî,' dîmanîgasarîna Gotiyareba 'O, sinnawînyalyîra,' dînîpî'delyîra. Yî kwalaalyaraavîna sara dînîpî'derera."

Dahasaai dahaa' Jizaazai gannya baryagaa'na wîda'.

(Matîyui 20:17-19; Lukî 18:31-34)

³² Jeruzaalemînera tusavî kaanya widawadaapi Jizaazai kaanya wodaa'nyî pwara "Sabannei lîka myîwaka," deva atîka maru'nakulîna yeva mîdîna yesara lîka yîna. Lîka yîna kye' sai gamîreraavi pîba wîmwaaihaka gamînyîna yîma'nyane'na wîdîna ³³ "Yîthaanyi! Jeruzaalemîneina yîmanaawîgo. Saba A'mweraavîne Kaimîraayainyî maarapi sipîzipîya Gotîyarîna yîra'dîvîta naangerajî yagaaikîwîjarajî saraavî kanyîmarîmwaaihori a'mwe sara nîmînyîna 'Sai baladelyîra,' jîdavapi anga naanga pimagînyaraavî (Romî mwaalyaraavî) nyîmarîmwaaihîpî'derera. ³⁴ Kanyîmarîmwaaihapi bîrala nyapîri maagwala nyopwasî'napîri lannaka wîlyabaalyî

mala nyiramapiri nyiramakipi'deinyi.
Kabala'muri yirika daryaai dari' kwavilavoji
kwaihwaainakeinyi ayina dikaavideinyira.”

*Jemizalyi Joniji kidaraai Jizaazar
yidaanganagi.*

(Matyui 20:20-28)

³⁵ Sagaa' Jemizalyi Joniji kidaraai Sevathiyare
gawaali' kwaraai saryawinna wilaabahila
widina “Nejiwaakadinyaigi, githakade'
naariminyine'na sara jitheinaalyira. Sara
yawimwoi.” ³⁶ Mi'na widina kyagi widina
“Kiriminyina baari' yijiwa?” widina ya'.

³⁷ “Naariminyina tewaanyaba
maremwaala'gizi gimire byaannakevi 'Pwaigi
aangasavi pwaigi kwanaamevi namwaalyita
nawinyawaari kwalamwaalakilyi nemi
maremwalaadeinera,' sara nehithana!”

³⁸ Sa' widina kyagi Jizaazai widina
“Nyidaangamanigilya' myawiriwaai. Daanga
nyivinade'na kaapiya sa' dinyideraaihi daaka?
Nabaai daanga kihivinoji diraginyaraaihi daa'?
Nimire kilaaka yuyajiki daanga nyivinade'na
nimire bavitaaziya' nyima'nadesireva
nabaai kirimire kilaaka yuyajiki daanga
kihivinoji kirimi diraginna dimwaalyideraaihi
daaka?” ³⁹ Sara widina kya' widina

“Naarimi diraginyainai wikira. Wi'na
yakaneinaalyi.” Jizaazai wida' “Kaapiyavi
aalya nide' sav' aalya dinyideraaihilyi.
Niminyi bavitaaziya' nya'de' kiriminyi
yihwaradesi. ⁴⁰ Sare kiri' nimire aangasaviji
nimire kwanaameviji walamwaalya'na

ninnya wawinya' daaka! Aawa. Gotiyai yawiroji gami sahwai namwaalyita nawinyawaai yovirawakyaakewarina pwaraari wimwaaihadelyira.”

⁴¹ Gamirera pwara atiraalyara sadaraai widahilya' wi'nyina kye' Jemizalyi Joniji sadaraarina sinna tika widavina. ⁴² Sinna tika wida'daa'ny'i Jizaazai wiji'vwaramaa'na “Yuyaihi, kaajila!” widina “Ajimya yuyangiyaraavirebwi yawi'mwaa'. Ajimya yuyangiyaraavi maremwaaidivisara 'Nemi a'mwe naangeinera,' didivi' a'mweraavi marulawakina yadivi' mwaaiha'. Nabaai kumire a'mwe naangera kuminyi diraginna yadivisarera. ⁴³ Sabwi mipinera! Sarimijiyai pwai 'Nimi a'mwe naangeinyi yima'nima!' yawiroji pwaraavi widaayoji a'mwe naangei yima'nadelyira. ⁴⁴ Pwai kwai 'Pwaraavine sinnawinyainyi yima'nima!' yawiroji pwaraavire yaasiwa'wawinyai yima'noji sinnawinyai yima'nadelyira. ⁴⁵ Sare' dare'nesi. Sahwainyi A'mweraavine Kaimiraayainyi pwara nyidaayipi'de'na mabyiwa. Aawa. Pwaraavire widaayide'na biweinyi. A'mweraavire kayaa'nanyabwina mubya'na kabala'muji a'mwera tewaanna mwaai'bi'de'na biweinyi. Kwalaalyaraavina a'mwamini'gwai'nyira.”

Jizaazai tibinyari tewaanya yavada'gala!
(Matiyui 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Anga Jeriko yi'mavaaweve sahwalyi gamirerari kwala bwa'naanyasi sara Jeriko ya'ma'daapi Baatimayaazai, Timayaazare

gawaali', tibinyai a'mweraavi "Nigwia nyijaama! Tibinyainyi," dadei tu'maangebaari mwaalina. ⁴⁷ Mwaalina yaka dara w'i'nake! "Jizaazai Naazareti mwaalyai daaka!" Daka jaka widina "Ne Devit+mireigi, Jizaazai, niminyi kale dinyigaimwana!" ⁴⁸ Sara jaka widina kya' pwara maanga widina "Madinna! Kave dimwaala!" Maanga widina kye' kiri' jaka naanga naanga widina "Ne Devit+mireigi, niminyi kale dinyigaimwana!" ⁴⁹ Jizaazai sara w'i'naka mudaraka pwaraavi widina "Niminyawinna duzivwaramaara!" Mi'na widina kya' sahwara tibinyari' jaka jivwaramaa'na, widina "Wikira. Jivaimwanna! Gizivwaramaa'mwake' yarai dithikaaka!" ⁵⁰ Widina kye' gannya yivita tapalasi'naka yarai dikwosi'nadaavaka Jizaazaryawinna wilaabina. ⁵¹ Wilaabina kya' Jizaazai widina "Giminyina beri' yijiwa? Gara yawi'mwaa?" Tibinyai widina "Naangeigi (Ravuni), 'Nimi tinna wanganima!' dena githiwa." ⁵² Sara widina kya' Jizaazai widina "Niminyi nyilimwamwaanya'na gimire tinnyaraai tewaanya yana! Kaanya diwona!" Sara widina kya' gamire tinnyaraai tewaanya kyima'na' tusavi Jizaazai kwawa' a'mwei midinna ya'.

11

*Anga Jeruzaalemi Jizaazai tewaanna wilaawa!
(Matiyui 21:1-11; Lukî 19:28-40; Jonî 12:12-19)*

¹ Jeruzaalemi adaihsaba Anga Bepaaza Anga Betaani mannikaba Mugunya Wolivi yi'ma'na

kye' gamire pwaraari widaasina ² “Angeba sakyiri' sakyaba wilaawakilyi yime'nya'bi' dogiya naanga saadiwinyai wila pwekini'keri wanganakilyi dogiyari a'mwe aane pwai kwai milamwaalyari wila yaarakilyi niminyawinna dimakabyila! ³ A'mwe pwai kwai ‘Sabwi baa'na yivanigi?’ yihithaza' dara duzila! ‘Naangei sarina kugainivanikira. Nabaai mi'na kyoji sagaa' yime'nya'bi' dogiyari ayina maryasaabathelyi.’ ” ⁴ Mi'na widaasina kya' saraai kaanya wawagila adusavi dogiya naanga saanyai tikuryaba mwasawi wila pwekini'keri wanganagila wila yaarina. ⁵ Wila yaarina kyagi saba pwara daavina yeva widina “Baari' yivanigi? Diwinya sari baa'na yaa'manigi?” ⁶ Sara widina kye' saraai Jizaazai widake' kudahi “Wikira. Dimakwila!” ⁷ Sara widina kye' Jizaazaryawinna dogiya saanyari makabina kyagi yivita mararaapaleva dogiyari yilakina kye' sahwai yivisikaavi a'ba yilamwaaina. ⁸ Sara yilamwaaina kya' a'mwe kwalaalyara “Sahwai naangeri yilaaya yaana!” dinyina yeva kunnya yivisa tusavi marakina kye' pwara “Tinna tewaanya wanganya'nengi,” deva taanya kiwa'nake peda'na yeva tusavi nayaa marakina. ⁹ Nayaa marakina kye' sai yilamwaaidi'nyi sinnawinyaraji diviyaraji sara yilaaya yeva jaka widanganna “Naangeigi, Gotiyai padaihasamaarana! Gotiyai Naangei githasaabake'na gaminyine yayavi biwaanyaiginyi tewaanna gizaavana! ¹⁰ Sinnawi Ne Deviti tewaanya nemaremwalyaakabaabi' Gotiyarina dinemaremwaala! Maremwaala

savi Gotiyai tewaanna wiana! Menya ke'mwewinyaiği dînevadaihasamaaka! Su! Su!”

¹¹ Sai Anga Jeruzaalemi wîlaawina yaka Gotiyare angevi wîlaawaka saba yuyangi tîna wangamabina yaka sagaa' sawîsirîna mena yîma'nakegaa' Betaani anga maalîkevîna gamîrera atîraai sîvîlyîrîdaa'nyî pwaraalyarajî kaanna wîna ya'.

Jizaazai yîta pihîyarî wîda'.

(Matîyui 21:18-19)

¹² Mwanyavi dîkaaveva Betaanidaasara wodaapi gamînyî mijîka wîna. ¹³ Mijîka wîna yadaa'nyî keiba yîta pihîyai kîwa'nakerî tîna wanganaka “Yîsîlya daaka?” daka kaanna wîna. Yîsaryabanna baka sagaa' dara wanganake' “O, kîwata gave daaka?” Sare' dare'nesî. Yîta yuya yîsîla mya mîlyadi'nyî. ¹⁴ Daka yîsari wîdîna “Yîsîmaayaigi yuyagaa' aane pwai kwai gîmîre yîsîla manyî gyatheigînyî.” Sara wîdadaasî gamîrera wî'nyîna ye'.

Jizaazai Gotiyare Angevîna wawa'.

(Matîyui 21:12-17; Lukî 19:45-48; Jonî 2:13-22)

¹⁵ Jeruzaalemina yî'mavaawîna kye' Gotiyare angevi saba Jizaazai wîlaabîna yaka yaasaraavi marirîgalaasîna ya'. Nîgwîa yanga yînya'neraavîre yî'bînyangîjî kwaamîrya yaasadîvîsaraavîre namwaalîsangîjî marapuratawasî'na yaka ¹⁶ a'mweraavi wîdîna “Gotiyare anga davi aane pwaigi kwaigi gîlyîvîsa mamwa'nalota'dînnera!” ¹⁷ Sara wîdîna yaka wîjîwaakîna “Gotiyare bukuya' dînîke' ‘Gotiyai dara wîdake'na daaka! “Nîmîre

ange' tîbariyagaala ja'nesîra. A'mwe ajîmya yuyangiyara angevî wîlaabapi tîbariyagaala nyîdîpî'desîra.” ’ Sara dîni'ke' pwara wîlaabîna kyîwaa' sahwaravîre nîgwîa mwagi'nya'neba daa dava!”

¹⁸ Sipîzipîya Gotîyarîna mubîthîka yîra'dîvîta naangerajî yagaaikîwîjarajî sara wî'nadîvî' Juya naangera gamînyîna “Balade'na gara yaadeînaavaka?” dînyîna. Sare' dare'nesî. Sahwarîna lîka naanga yesa'nanyî. Sare' dare'nesî. Kwala bwa'naanya' wîjîwaakîyagaalya'na atîka maru'na'muluna ye'. ¹⁹ Sara dînyîna kye' sawîsa' kajînna' angebadaa'nyî salyî gamîrerajî bwalaawîna ye'.

*Yîta pihîyai wîjîwaakîya'nesîra.
(Matîyui 21:20-22)*

²⁰ Mwanyavî tusavî kaanya wodaapi yîta pihîya' pwîpulyajî taanyajî yuya yawaka balake' tînna wanganna. ²¹ Tînna wanganna kye' Pitai mi'na yawîraka sarî wîdîna “Nejîwaakîyaigî, dangana! Yîta pihîyai yagaala dîragînya' wîdîwa'dînyai mena baimwaka.” ²² Wîdîna kya' kumînyî wîdîna “Gotîyarî dîlîmwagarîla! ²³ Nebwî yîhîthîwa. Pwai mugunya' wîdozî ‘Mugunyaigî dîkaava'gîzî saalaalyavî dîvaihînana!’ Nabaai gamîre sîmunyavî ‘Mugunya' sara yadelyîra,’ kalîmwagarojî Gotîyai gamînyîna sara yadelyîra. ²⁴ Savîne'na yîhîthîwa. Tîbariyagaala duthathe gînnya sîmunyavî ‘Gotîyai mena sara nyîjaawa’,’ kada'gîzî gîzaavadengîra. ²⁵ Tîbariyagaalya'na

daava'gizi yawi'diza' 'Ai, pwai kwai kayaa'na nyiwaka! Sinna tika nyida'mwa', sagaa' 'Gamire kayaa'nanya' mi'na marasi'n+wa,' jawika! Nabaai G+maamaangei S+gunyavi mwaalikei gimire kayaa'nanya marasi'nade'na sara ja! ²⁶ Kiri' pwara kayaa'na gy+waasa'na kumire yiwetawakya mamarasi'nyi yija', yi gimire yiwetawakyanna G+maamaangei S+gunyavi mwaalikei mamarasi'nyi yadelyira."

Jizaazare diraginya' aai wijaava'?
(Matiyui 21:23-27; Lukî 20:1-8)

²⁷ Jeruzaalemîna ayîna wîlaabîna. Mi'na wîlaabîna kye' sahwai Gotiyare angevi kaanya bulayamaryadaa'nyi gaminyawîna sipizipiya Gotiyarîna yira'divita naangeraji yagaai+wîjaraji a'mwe naangeraji wîlaabeva ²⁸ widîna "Sa be diraginya yawaaihinyavaka? Yawaaihinya'na sa ya'neiginyi diraginya' aai gîzaavakasiyaka?"

²⁹ Jizaazai sahwaraavi widîna "Yagaala piri' yîhiwaaravîma! Savi kaja'nanyidapi sara yawaaihe'ne diraginya' yîhizîwaakideinyira. ³⁰ Joni aalya bavitaazyabwina Sîgunyavîdaasi Gotiyai duziwaakaka? Kwaakevaki a'mwera duziwaakeva? Dîza'nanyijîla!" ³¹ Sara widîna kya' yagaala dînyîna " 'Sîgunyavîdaasîra,' kudawaaji 'Joni nîmînyîna wîjîwaaka'. Baa'na mu'nyetaihîlaka!' nanedathîka! ³² Sare' kirî' 'A'mweraavîdaasî,' madaanna! Kwala bwa'naanya' nanerabîka! Sahwaraavîna lîka yadaa mwaiho." Sare' dare'nesî. A'mwe yuyara yawî'na "Nebulyasi. Joni

Gotiyari wi'naneji+waakadelyi.” 33 Sara dinyina yeva Jizaazari ma'maa'na “Sa'na myaw+rivan+go.” Jizaazai widina “Nabaai manyij+van+gasa'na nim+ yawaaihe'ne diraginya'na mih+z+waak+w+nesi.”

12

*Waain+wila waw+nyav+ yad+visaraav+nesira.
(Mat+yui 21:33-46; Luk+ 20:9-19)*

1 Sahwai ke'ba'na widina “A'mwe pwai waw+nyav+ giraip+zila maarya'na burinna ya'. Sai kurita yav+karyaka giraip+wila buridaka kavi'n+nyav+ giraip+zila mwa'mwagikya'ne' likaka anga maaliki' waw+nyaba banganarya'ni' madina. Mi'na madina yaka pwaraav+ wida' 'Nimire waw+nya' maremwaalapi giraip+zila pin+ y+h+zaav+de.' Sahwara waw+nya' kamaremwaale' a'mwe sai kwaaka pibanna kaanna w+na. 2 Kaanna w+na kya' giraip+zila mya yakegaa' sai gannya waw+nyaw+inna widaayaderi waw+nyav+ne sila pin+inna widaas+na. 3 A'mwe widaas+na yakei kaanna w+na kya' waw+nya' maremwaaid+visara widaayade sar+ galalimwanna yeva mala w+rameva ay+na waw+nya' gyakwaryaw+inna simaayari widaas+na. 4 Sara widaas+na kye' gyakwai widaayade pwar+ widaas+na kya' gamire m+nyag+nyav+ kayaaka yeva b+rala y+na. 5 Sara kye' widaayade pwar+ widaas+na kya' sar+ mena tamakeva widaayade pwaraav+ widaasakeraav+ pwaraav+ mala tam+na yeva pwaraav+ mena tamak+na ye'. 6 Sara kye'

wawinya gyakware pwai gawaalivaangei yilaaya wimaryadei kuna mwaala'. Ganimaangei daka 'Nyibwaalivaangerina tewaanna yawipi'derera,' daka widaasina. ⁷ Widaasina kya' widavadaa'nyi wawinya' maremwaaidivisara tinna wanganeva dine! 'Sai gawaali' divi ganimaangere yuya maaradelyira. Yarala, tamakawaaji gamire wawinya' namaaradi'de'na maraadeinera.' ⁸ Sara dinyina yeva galalmwana yeva tamakina yeva giraipiziwawinyavidaa'nyi marasi'na ye'.

⁹ Giraipiwawinyavi naangei beri' yadelaka? Sahwai wilaabozî a'mwe saraavi kayaaka wigalakoji a'mwe pwaraavi 'Sariimi nimire wawinya' dimaremwaalyideihilyira,' widathelyi. ¹⁰ Gotiyai dinike' pikariyikwia tinna mwanganyi yadivisa' daaka?" widina ya'. Widinga yaka sahwai yawi'na "Silaangeinyira," yawiraka widina "Dara dinike'

'Anga madivisara silaangeri wanganeva "Kayaa'nanyai," dineva marasi'na yesai Simijamaanga nawi'nyai yima'nyina ya'.

¹¹ Gotiyare sara wakina yake'

Tinna wanganona "Tewaanya'," dino.'

Gotiyare bukuya' sara dinikesi." ¹² Juya naangera dara wangane! "O, neminyina ke'bal'nanya' duthiwaka!" Deve'na "Jizaazari wila yirakaana!" dineva kwala bwa'naanyavina lika yeva gaminyawi yagalya'mavaawina ye'.

Taakiziyagaalya'nesira.

(Matiyui 22:15-22; Lukî 20:20-26)

13 A'mwe naanga sara Perizîya pwarajî Erotiyare pwarajî saraavi widaasîna “Jizaazai kayaa'na wîdathe'na dîwîla! ‘Kayaa'na kudozi kalavuzavi wîmwaihaana!’ dapîri dîwîla!” 14 Sara wîdaasîna yesara kaanna bîna yeva wîdîna “Nejîwaakadînyaigî, ‘Nebulya' dade' midaaka!’ gyawî'mwo. A'mwe aane pwai kwai gîmînyîna dîvanîke'na lîka myîvanîgî. Sare' dare'nesî. A'mweraavîre sîna gavevî tîna mwanganyadînyaigînyî. Aawa. A'mwe naangeraavîjî a'mweraavîjî avaaîna wîdadî Gotiyarebwi gavebwi nayaa wîjîwaakadînyaigînyîra. Romî maremwaaidei Sizaarî taakîzîya wîjaaya'na nemîre yagaakîwînya berî' dînikavaka? Tewaanya' daaka? Aawa daaka? Taakîzîya wîjavaadeîna daaka? Mujavaanneîna daaka?” 15 Sara wîdesara kwaasî yagaala wîdesaraavîna yawîraka wîdîna “ ‘Sahwai kayaa'nanyabwî yana!’ yawîreva yaamîjî baa'na nyîdîwaava! Mone' tîna wanganya'neinyî dînyîmaryaama!” 16 Wîdîna kya' mî'na makabîna kye' wîdîna “Pikîzaaya dasî pîkaryâ dajî aaihwarengaka?” 17 “Maremwaaidei Sizaarengîra,” wîde' sawara. Sara wîdîna kye' Jizaazai wîdîna “Sizaarî Sizaare ayîna duzaayîla! Gotiyarî Gotiyare ayîna duzaayîla!” Sara wîdîna kya' gamînyîna “Nawî'nyabwîna dadele!” dînyîna ye'.

*Baryara ayîna kwaihwaaînakera dîkaaya'nesî.
(Matîyui 22:23-33; Lukî 20:27-40)*

18 A'mwe Sazuzîyara, “A'mwera kabalapi yuna madîkaayî yîpî'dera,” yawîresarajîya

pwara gaminyawinna beva yiwaara'na
 19 “Nejiwaakadinyaigi, Ne Mozizai nedinike'
 'A'mwe pwai kware gya'mwei balajai
 kaimiraavimaayai a'mwevi bwasi'kwoja'
 a'mwei a'mwe savi maaroji kaimiraaya
 maryawakinna, yaya' baryarine' widina
 yadengira.’ 20 Sa'na dinike' a'mwe ata puridaasi
 pwaraalyadaraka mwaale'. Kamwaale' siraangai
 a'mwevi maaraka kaimiraavimaayai gamire
 s'vigwa'jikerinei kunei bala'. 21 Kabala' diviyai
 a'mwe savi maaraka kaimiraavimaayai bala'.
 Kabala' diviya pwai avaaina ya'. 22 Sana
 sana yuyara ata puridaasi pwaraalyadaraka
 a'mwe savi maareva kaimiraavimaayadaraka
 bale'. Kabale' aayagaa' a'mwe sa' bala'.
 23 Dikaasagaa' sahwaraavi kyidikaavoji a'mwe
 gaware' mwaaladevaka? Sare' dare'nesi. Ata
 puridaasi daraalyara yuya sadaraka balaanga
 sa' maaresa'nanyi.” 24 Sara yiwaara'na
 kye' Jizaazai widina “Sarimire simunya
 kayaa'na yawi'maniga'. Gotiyare bukuyasi
 Gotiyare diraginyasi myawirivanigasavi
 kayaa'na yawi'manigasa'na midaaka! 25 Sare'
 dare'nesi. Baryara dikaapidehaa' a'mwera
 a'mwengi mamarina, a'mwe a'mweraavi
 mamaa'nyi yipi'dengi. Aawa. Sigunyavi
 balaangengi mamaaryadivisara mamaayara
 mwaaihatabaaisarera. 26 Nabaai baryara
 dikaapide'na Ne Mozizai yidayaake' yisi'
 dika nyaake' yagaalyavi mwanganyijeva!
 Yisikidaasi Gotiyai Mozizari wijaa' 'Dahaa'
 Eviraamimire Gotiyainyi. Dahaa' Aazakimire

Gotiyainyi. Dahaa' Jaikopimire Gotiyainyi.'
 27 Mozizai sara yidayaa'ke' a'mwera baleva
 Gotiyareba mwaaihasa'na Gotiyai wiɗina
 'Kumire Gotiyainyi.' A'mwera yawi'na 'O, a'mwe
 bainikera.' Kirɪ' Gotiyai yawi'na 'Niminyine'na
 gaala mwaaihasara.' Sarimire yagaala kwaasi
 yagaalyasira," wiɗina ya'.

Yagaaikiwinya naange'nesira.

(Matiyui 22:34-40; Lukɪ 10:25-28)

28 Yagaaikiwija pwai baka dinyina yesa'
 wi'naka dara wanganake' "Sahwai nayaa
 duthivanika!" Daka yawaara'na "Yagaaikiwinya
 kwalaalya wari'. Yagaaikiwinya aaya
 sinnawinya' berivaka?" 29 Jizaazai ja'nawidina
 "Yagaaikiwinya sinnawinya' dara dinike'
 'Yizireliyaihi du'nyi! Naangei nemire Gotiyai
 Naanga gave pwainanyalyira. 30 Naangei gimire
 Gotiyarina naanga givu'nana! Gimire simunya
 yuyaviji gimire kurya naangeinaji gimire
 yawita yuyangiji, gimire diraginya yuyangiji
 Gotiyarina naanga givu'nana!' 31 Yagaaikiwinya
 aya kirɪ' dara dinike' 'Gimi saigi giminyina kale
 gyivanike' a'mwe gimire angeba mwaalikerina
 sara kale gyana!' Yagaaikiwinya dawaai
 naangewaalyira. Yagaaikiwinya aane piri'
 kirɪ' yuya sawari wawila'manika piri' mi'."
 32 Sara wiɗina kya' Yagaaikiwijai wiɗina
 "Nejiwaakadinyaigi, tewaanya diwaana. Nayaa
 diwaa 'Gami gave pwainanyalyi. Gotiya aane
 pwai kwai mamwaalyi.' 33 Gaminynina simunya
 yuyasi, munyi' yuyisi, yawita yuyasi, diraginya
 yuyaji, naanga nevu'nade'na tewaanyasira.

Nabaai neminyina kale neyivanike' a'mwe nemire angeba mwaalikera kale sara neyana! Sa' tewaanyasira. Sawaai naangewaalyira. Gotiyarine sipizipiya bulimakaawoya yuyara dika nasi'na yadeji yuya yanga wimaarina yadaanyaji sa maalikengira.”³⁴ Sara widina kya' Jizaazai dara wanganake' “Gamî sai tewaanya dathivanika!” Daka widina “Gotiyai maremwaideva maavewi mamwaalyigi.” Sara widina kya' a'mwe aane pwai kwai myawiramaari “Nimi lika myivanige. Yagaala pini yiwaaravideinyira,” myawiramaari ya'.

“Kiraazitiyai aihwalaka?” Jizaazai wida'.

(Matyui 22:41-46; Lukî 20:41-44)

³⁵ Gotiyare Angevi Jizaazai wijiwaakakei widina “ ‘Kiraazitiyai, Gotiyai widasaabathei Ne Devitimi Gawaalikira,’ Yagaaikiwijara sara be'na widivanigava? ³⁶ Gotiyare Kuryari Deviti sahwai pikarya yidayaa'

‘Nemire Naangei nimore Naangeri wida'

“Naarimi yuyaraavi maremwaalakadeinaalyi.

Nimire aangasabanna dimwaaideiginyi.

Gimire sivilyiraari yikamaangeraavi marulawakidehaa'nanyi.” ’

³⁷ Deviti sahwai Kiraazitiyarina ‘Naangelyira,’ sara dinike'na gamire gawaalivaangei gara mwaalika!” Sara widina kya' kwala bwa'naanya wi'neva yilaaya ye'.

Yagaaikiwijaraavirebwi.

(Matyui 23:1-36; Lukî 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Sara wijiwaakina “Yagaaikiwija pwaraavirebwi mipinera! Mala nayaa

jîwannyîla! Kumi sara yîlaayabwi 'A'mwera yawîpîka! "Sara sidu'nakera mwaaihava!" ' deva yîvîta gaala saamînya' marabwaayeva kaanya yamaryîvanîgasabwi. Mubyabanna a'mwera 'Naangeigî. Tewaanyaigî,' wîdîvanîgasabwi. ³⁹ Lotuangevî naangeraavîre namwaalyîsangî mwaaimanîgasabwi. Tika munnegaa' nawî'nyaba gaveba nîvanîgasabwi. Sabwina yîlaaya marivanîga'. ⁴⁰ Sara yîvanîgasara yaanyîwaakengîre angengî kuka yuna maa'manîgasara. A'mwera 'Kumi sara tewaanyarera,' yawîrya'nera tîbarîyagaala naanga kwaasî wîdîvanîga'. Sara yîvanîgasaraavî Gotîyai naanna jîdavadera daanga naanga wîvînaderera," wîdîna ya'.

*Yaanyîwaake' Gotîyarî nîgwîa wîjaava'.
(Lukî 21:1-4)*

⁴¹ Gotîyare angevî nîgwîa wakya'neba aya kîba Jîzaazai mwaalaka a'mwera nîgwîa wakesangî tînna wanganna. Tînna wangadaa'nyî a'mwera gîlyîvîta naangejîyara nîgwîa naanga kwake' ⁴² yaanyîwaake' gîlyîvî'maaya' baka nîgwîa maalîkîkaai wakîna. ⁴³ Sara wakîna kya' sai gamîreraavî jîvwaramaa'na yaka wîdîna "Nyu'nyîla! Nebwî yîhîthîwa. Yaanyîwaaka gîlyîvî'maaya da' Gotîyarîna naanga wîjaawaka. Pwara maalî'na wîjawaava. ⁴⁴ Sare' dare'nesî. Sahwara nîgwîa naange wakîwaasa Gotîyai wanganaka nabaai nîgwîa naanga naanga kumîre angengî kuna warîke wanganaka dîvanî' 'Yanga maalîkesîra.' A'mwe' nîgwîa maalîkîkaai wakîwakevî Gotîyai wanganaka

dara wangamwake' 'Ai, a'mwe sa' wigaini+wake' gannya yuya dakiwaka! Nigwia pinî wapaaya mubya'na mwarijika!' Daka di'vani' 'Yanga naangesira.' ”

13

Gotiyare ange' kayaaka yinya'ne'na widake'nesi.

(Matiyui 24:1-2; Lukî 21:5-6)

¹ Sai Gotiyare angevi bwalyodaa'nyi gamire pwai widina “Nej+waakadinyaigi, dangana! Sila anga tewaanya sangi dangana!”

² Jizaazai widina “Anga tewaanya dangi mwanganyijivanigina? Silaanga a'ba yila'di'nyiya' kunewi mwari yadesi. Arikewi. Yuya wo'dalayiwinasipi'dengi.”

Daangegaa'nesira.

(Matiyui 24:3-14; Lukî 21:7-19)

³ Di'vi sagaa' Mugunya Wolivi sai mwaaidi'nyi Gotiyare Ange' pihiri mannadisi wangadaa'nyi a'mwera mamwaalyaba Pitalyi Jemizalyi Joniji Ediruyalyi sara yiwaara'na ⁴ “Dinedana! Diwaanya sa' Gotiyare angevina gathihaa' yima'nadevaka? 'Jizaazai sara nedake' yarai yima'naabazi!' be wij+waainya' wanganawaaji yawiraadevaka?” ⁵ Mi'na yiwaara'na kye' Jizaazai gaai widina “Sarimi mala nayaa jiwannyila! Pwai kwai kwaasi yagaala nayihithathika! ⁶ A'mwe kwalaalyara niminyine yaya' maarapiji widipi'dera 'Nimi sahwayira. Kiraazitiyainyira.' Sara kadapiji a'mwe kwalaalyara 'Nebulyasira,' dapi kuminyi

a'mwe kwaasiyaraavi midibi'dererera. ⁷ Nabaai malyanginaji malyangine yihukyagaalyanginaji wi'napiji yawita kwalaalya mipinera! Aawa. Sa yima'nanne'na kirî! Kwaakevaki aaya' yarai yade' mî. ⁸ Sare' dare'nesi. Anga naanga pimaginiyara anga naanga pimaginiya pwaraji mala bwa'nipi'dererera. A'mwe naanga kingiya pwarera a'mwe naangai kingiya pwarerari mala bwa'nipi'dererera. Kwalaalyaba wininya yadengira. Mijika naanga yima'nadengira. Yuya yuya sa yibwasinapi dividaasi kayaa'nanya yima'nadehaakira. ⁹ Kayaa'nanyara kayaaka nayihigaibi'de'na nayaa jawirila sarimî saihi! Pwara sariminyi wila yirakapiji kaajoliyaraavi yihimaaripi'dere. Lotuangengi yihirabi'deihilyi. Niminyina Ga'maaniyaraaviji a'mwe naangeraavi kingiyaraaviji kihimwangapiji sarimî yagaala tewaanya' nebulya'na dizalikurakyide'nanyi! ¹⁰ Gotiyai yawirake'na a'mwe ajimya yuyangiyara gazabazaba mwaahasaraavi Gotiyare yagaala tewaanya' sinnawi kujiwaakapiji divi aaya'na yima'nadehaakira. ¹¹ Wila yihirapiji kotiya yadivita angevina yihimarimwaaihya'nera kihimakabapiji sarimî yawita kwalaalya mipinera! 'Nimî gara widideinyaka?' myawipinera! Aawana. Sagaa' Gotiyai yagaalya' sara kyihizaavoji dathaza' sara duzideihilyira. Sare' dare'nesi. Sagaa' sarimî duzideihi mîka. Aawa. Kurya Tewaanyai sara widathelyira. ¹² A'mwe pwai dina 'Nya'mweri tamakipi'de'nanyi,' dozi gya'mweri kotiya yadivisabanna wimarimwaaihadelyi.

Nabaai ganɪmaanga pwai gannya kaimɪraayarɪ wɪmarɪmwaaihadelɪ. Kaimɪraaya pwara kuvɪnɪmaangeyuraavɪ kotɪyabanna makuna yɪpɪ'de yuya baibɪ'dengɪra. ¹³ Nɪmɪre yayavɪna yɪhyawɪ'dɪvɪ' saihɪrɪna a'mwe yuyaraavɪ sɪnna tika wɪdavaderera. Kɪrɪ' a'mwe pwai nɪmɪnyɪna dɪragɪnna daavajarɪ aayagaa' gannya barya'negaa' Gotɪyai padaihasamaaradelɪra.”

Kayaa'nanaange' kayaaka yɪgaide'nesɪ.

(Matɪyui 24:15-28; Lukɪ 21:20-24)

¹⁴ Yagaala da' yɪdavɪde'na nayaa jawɪrɪla! Sahwai wɪdɪna “Kayaa'nanaangei kayaaka yɪgaidei saba madaayɪ yajava kadaavojɪ danganyideihɪlyɪ.” Pɪkarya savɪ wangana'gɪzɪ Jizaazare yagaala sa' jawɪramaaka! “Daa'dɪsɪ Juthɪya mwaalyara mugunyangɪna yarai lɪkaanya wɪpɪka! ¹⁵ A'mwe pwai namwaalikwaasavɪ mwaalojɪyai ‘Angevɪ gɪlyɪvɪta kɪnɪ wɪlamaarɪma!’ majai yarai lɪkaanya wɪna yana! ¹⁶ A'mwe pwai wawɪnya yɪvanɪkei gannya angevɪna yɪvɪta maarya'nei ayɪna mabannelyɪ. ¹⁷ Dazagaasagaa', we', a'mwe kaimɪraavɪmunnakenge! We', aamunya wɪjaavanɪgave sagaake! ¹⁸ ‘Burɪke' nabwalaradɪka! Yɪrɪlyɪ' nanedathɪka!’ dapɪjɪ tɪbarɪyagaala duzɪla! ¹⁹ Sare' dare'nesɪ. Sagaa'na a'mweraavɪ daanga naanga wɪvɪnadehaakɪra. Daanga naanga nevɪnaja sagaa' kayaa'nanyagaakɪra. Sɪnnawɪ Gotɪyai wakyaakegaasɪ kɪgaasɪ dahaa' kɪgaasɪ wɪla dɪvɪ kɪgaasɪ daanga sabwi aawano. Arɪkewɪ. ²⁰ ‘Yɪrɪka sa daanga naangegaa' yesɪmavadɪma!’

Gotiyai yagaala sara maji yaja' a'mwe yuya kɪlaa'nake mamwaalyi yipi'dengira. Aawa. ‘ “Nimire dahilakwera nabaibithika!” dena nimɪ yesɪmavadɪma!’ Gotiyai dina ya'.
 21 Sagaa' pwai kwai githaza' ‘Dangana! Dava Kɪraazɪtiyai mwaali’, nabaai githaza' ‘Dangana! Keiba mwaali’, sarɪmi mu'nɪpɪnera!
 22 Divi kwaasi kwaasi Kɪraazɪtiyara, Gotiyari wi'nawijiwaakadivita kwaasi kwaasiyara kumi sara kwaasi yawiradidivi' wɪlaabapiji dapiji ‘Gotiyai dahilakakera yawipi'de' dɪngaka? Kwaasi yagaala wi'nɪpɪka! Kayaa'na yipɪka!’ wijiwaainyaji atika maru'nataji kwaasi yipi'derera. 23 Sara yipi'de'na sarɪmi saihi tewaanna nayaa divaihanaryɪla! Mala nayaa jiwannyɪla! Divi yuya sa yɪma'nyɪna yadengina sinnawi sagaa' yihithivanige.

*“A'mweraavine Kaimiraayainyi
 walaabideinyi,” wɪdake'nesi.
 (Matiyui 24:29-31; Lukɪ 21:25-28)*

24 Sare' kirɪ' sagaa' daanga naanga wɪvɪnade sasa' tɪvi'na kyoji yirɪka sangɪ nyɪlyai muji kyoji jihinya yɪma'nyɪna, nabaai lawei muji yadelyi.
 25 Sigunyavidaasi silingaamnyarɪka pirɪ' bwala'na, pirɪ' bwala'na, sigunyavi diragɪnya warikevi wɪnɪnya naange'na yɪma'nadesi.
 26 Wɪnɪnya kyoji A'mweraavine Kaimiraayai yiraayavi diragɪnya naange', tewaanya naange', byaanna naange' wa'dozɪyavi kwalaabozɪ wangabi'delyira. 27 Sahwai ejeliyaraavi widaasina ‘Nimire dahilakengi Kwaakevaki yuneba pimagi pimagi akyamwidaa'nyɪ

akyamwidaa'nyi kwala dalamari'bwaraawila!
widasaabina yadelyira.”

Aayagaa'na yita wijiwaakya'nesira.

(Matiyui 24:32-35; Lukɪ 21:29-33)

²⁸ “Yita pihya wanganapiji ke'ba'nanya sa'
jawirila! Pihitaanyavi wivya naanga kyoji sedala
pwa'nyina yojiyagaa' sarimi yawi'divi' 'Pihya'
li'mwa'. Nyilyagaa' aya kigaa' yima'nadehaaki.’

²⁹ Sara yawi'divitabaabib' sarimi diwe sangi
yipi'dengi wanganapiji dara jawirila! 'Gami
mi'na yarai walaabathe. Tikuryavi daavi.’

³⁰ Nebulya'na yihithiwa. A'mwe sagaa' mwaal-
yara kuna myimanigwiadapi yuya diwe sa
yima'nadehaa'nanyi. ³¹ Sigunyasi Kwaakevasi
savakaai divi sagaa' kiwawoji kiri' nimore ya-
gaalya' yiwawode' mi'. Waragothesira.”

Aayagaa'na yuyara myawiryarera.

(Matiyui 24:36-44; Lukɪ 17:26-30,34-36)

³² “Yirika walaabide sagaa'na aane
pwai kwai yawiradehaa' mi'. Ejeliyara

Gotiyareba mwaaihasara myawirivaniga'.
Gotiyari Gawaalivaangai myawirivanil'.

Nimwai gavei yawi'mani'. ³³ Sarimi
mala nayaa jiwannyila! Sare' dare'nesi.
'Sagaa' gathihaa' yima'nade' dingaka?'
myawirivanigo. Sare'na divaihanaryila!

³⁴ A'mwe daibisainyira. A'mwe sai piwinnei
gannya wawinyangi widaayadivisaraavi
maramwaaihina kumire wawinya'na, pwai
gannya wawinya wijiwaakina, pwai gannya
wawinya wijiwaakina sana sana yaka
tikuryaba mwaaidei dameri widina 'Nayaa

dîvaihana!' wîdîwakelyî. Sahîbaaibi' yîhîthîma! ³⁵ 'Sarevîdaa'nyî nîmîreihî, nabaai nayaa dîvaihanaryîla!' Sare' dare'nesî. Angevîne naangerîna yawî'na 'Gamî gathingaa' bathei dînga!' myawîrivanîgo. 'Sawîsavî bathei dîngaka? Kalawawegaa' bathei dîngaka? Yîrîkunyagaa' bathei dîngaka? Yîrîke byaaka gaai yadaaworiyagaa' bathei dîngaka? Nemî myawîrivanîgo,' dapi nayaa dîvaihanaryîla! ³⁶ 'Nîmî yîme'nyabi' yîma'naaba'mujî yarai walaabi'de'na se wa'dapi nayîhwangamudî!! ³⁷ Nabaai nîmîrerajî kayaa'na nabaibîthîka!' dena yîhîthîvanîge sa'na a'mweraavi wîdîvanîge 'Nayaa dîvaihanaryîla!' ” wîdîna ya' Jizaazai.

14

“Jizaazai balana!” desa'nesî.

(Matîyui 26:1-5; Lukî 22:1-2; Jonî 11:45-53)

¹ “Sawîta daryaai kajînnojî tîka Pari'ma'munne'najî tîka munne Girîkula liwînya pamidakîna myade'najî naadengîra,” Juyara dînyîna. Sara dînyîna kye' sagaa' sipîzipîya Gotîyarîna mubîthîka yîra'dîvîta naangerajî Juyaraavîre Yagaaikîwîjarajî dînyîna “Nemî lîka gavabi' yulyarawaajî wîla yîrawaajî tamakaade'na sahwarî?” dînyîna ye'. ² Sare' dare'nesî. Sahwara dîna “Tîka munne sagaa' a'mwera mala nanerabîka! Sagaa' sarîna mwaalana!”

A'mwe' Jizaazarì wabatirinya winya'ne' dinga'.

(Matiyui 26:6-13; Joni 12:1-8)

³ Sai Anga Betaani mwaalaka Saaimoni Samatanakere angevi wilina wapaaya nya'nei walyamwaaidisi a'mwe' wilaabina. A'mwe' simaa'gula nawi'nya wabatirinya naathi tirinya winya'ne mubya naange yake' yinikesi makulaabina. Makulaabina yaka simaa'gulya' tingina yaka gamire minyaginyavi dingina ya'. ⁴ Tivi'na dingina kya' pwara simunyangi sinna tika wida'daa'nyi dinyina "Wabatirinya winya'ne' be'na wasinwaka! ⁵ Sare' dare'nesi. Wabatirinya sa' kinaaya kwala naanga naanga (yirika 300 wawinya'ne nigwia) mubazi kwaji a'mwe nigwimaayaraavi nigwia kujaavadika!" Dinyina yeva "A'mwemili'gi baa'na yiwaa!" maanga widina. ⁶ Maanga mi'na widina kye' Jizaazai widina "A'mwe' mwaalana! Sara baa'na widivanigava! Niminyina tewaanya nawi'nya' nyiwakesira. ⁷ Sare' dare'nesi. Sariminyaba yuyagaa' a'mwe nigwimaayara mwaaidivi' 'Wawinya maayaraavi tewaanya wideinyi,' yawirapiyagaa' tewaanya jideihilyira. Wawimaayara yuna mwaaidivi' kiri' nimi sariminyaba yuyagaa' mamwaalyi yideinyira. ⁸ A'mwe sa' yanne'na yawa'. Dahaa' nimore kilaakejiki kanyidingiwa' dividaasi wabatirinakeinyi baldeinyira. ⁹ Nebulya'na yihithiwa. Kwaaka yuyavakaavi yagaala tewaanya' widipi'devakaavi a'mwe' nyinike' gaminyi yawipi'de'na wijywaakipi'desira."

Juthaazai da' "Jizaazare yikamaangeraavi widima!"

(Matiyui 26:14-16; Luki 22:3-6)

¹⁰ Sagaa' gamire a'mwe ata yuyiraai sivi'yiridaasi pwaraalyara mwaaidivi' a'mwe gavei Yizikeriyotiyai Juthaazai wo'nikei mwaaida "Kumi wila yirakipi'de'na widima!" daka sipizipiya Gotiyarine tamira'divita naangeraayawinna wina. ¹¹ Mi'na wawaka yagaala widina kya' kumi yilaaya marina yeva "Giminyina nigwia gizavaana!" widina ye'. Mi'na widina kye' yawi'na "Kumi Jizaazari wila yirakipi'de'na nimi gara yideinyaka?" Yawiraka kuna yawi'na ya'.

Jizaazalyi gamireraji tika munne ne'.

(Matiyui 26:17-25; Luki 22:7-14,21-23; Joni 13:21-30)

¹² Munne Girikula liwinya mamilyade' gaai yima'nyina kya' sagaa' Pari'ma'munne sipizipiya diwinyari Juyara tadivisagaa' gamirera widina "Nemi kwawaaji gimi Pari'ma'munne sipizipiyari dinade'na gava yovirawakaajiwona?" ¹³ Sara widina kye' gamireraari widaasina ya' "Angeba wilakiri a'mwe pwai aalitalya' kinya marina yiwakeri duzima'naawila! Wijima'naawakiri angevi wilaawadevanyari dimidinyila! ¹⁴ Saba angesiyari duzila! 'Gotiyare yagaala wijywaakadei githivan!' "Gavi ku'dika yarinikevi se wa'deva gavanaka? Pari'ma'munnevi nimiji nimirerari naadevanyira." ¹⁵ Kirimi sara kudakiri

gavi ku'dîka naanga munyaba yarinîkevi neminyine namwaalyitaji taivoliyaji warîkevi yîhibwarîdaakwadevi neminyina wapaaya jovîrawakyîla!”¹⁶ Tîvi'na wîdaasîna kya' gamîreraai wawagîla angeba wîlaawîna yagîla dara wanganagîlya' “Jîzaazai sara nehîthîwake dari!” Mi'na yawîragîla Pari'ma'munne yuya yovîrawakîna yagi.¹⁷ Sawîsa' mena kajînna' sahwai gamîrerari bîna ya'.¹⁸ Bîna kya' wapewakamaranyavîna asîrajî dîhaihî'na yadîvi' namwaaidapi Jîzaazai wîdîna “Nebulya'na yîhîthîwa. Sarîmîjîya pwai nîmînyîna yîkamaangera wîla nyîrakîpî'de'na nyîmarîmwaaihadei nîmîjî wapaa nîvanîgolyai nîmînyîna yîkamaangeraavi wîdathelyî.”¹⁹ Sara wîdîna kya' kumînyî kale wiadaa'nyî pwai wîdîna “Nîmî daaka? Nîmî dîngaka?” pwai wîdîna “Nîmî daaka?” yuyara sana sana wîdîna.²⁰ Mi'na wîdîna kye' sahwai wîdîna “Atîraai sîvîlyîrîdaasi pwaraalyaihîlyîya pwalyî gîrîkula maa'gula gavevi dîwîlavanîvanîgolyalyîra.²¹ Gotîyare bukuya' dînîkabaabîsa'na 'A'mweraavîne Kaimîraayai barya'nei wawadelyîra.’ We', a'mwei A'mweraavîne Kaimîraayarîna yîkamaangeraavi wîdathele! Sara kyojî a'mwe sarî ganaange' mamaari yajî kwajî tewaanya kyadî!”

Jîzaazai aalya waainîya' gîrîkula wîjaava'.

(Matîyui 26:26-30; Lukî 22:15-20; 1 Koridî 11:23-25)

²² Kumî nadaapi Jîzaazai gîrîkula maaraka Gotîyarî wîda' “Gîmîre yaya' makimwa. Su!

Su!” Mi'na widaka gunyina gunyina yaka wijaavaka widina “Diimaaryila! Da' nîmire kilaakejikira.”²³ Widaka kaap+vananya' maaraka Gotiyari “Su!” widaka wijaavina kya' kumi sara yuyara pwai nyina pwai nyina ye!²⁴ Mi'na nyina kye' widina “Waainiya' mi'na niwaasa' yi, wili+mwagar+keburine nîmire tawe' niwaasasi. Nîmire tawe sa' giragire a'mwe kwalaalyaraavina bwalaravadesi.²⁵ Nebulya'na yi+hithivanige. Aalya waainiya' girai+wi+yav+daasa' ayina manya'muji Gotiyai maremwaideva waainiya mudike' nidehaa'nanyi. Arikewinyi.”²⁶ Tivi'na widina kya' yiledaata pirina deva Mugunya Wolivina kaanna wina ye'.

“Nîminyina Pitai ‘Maavelyi,’ widadhelyira.”

(Matyui 26:31-35; Lukî 22:31-34; Jonî 13:36-38)

²⁷ Jizaazai widina “Sari+mi lika yapi nîminyî dînyagalya'makwideihilyira. Gotiyai dara dinikesi. Sipizipiya yî'divaideri karamaka'muji sipizipiyara likanya yî+wî+nadaapi'derera.

²⁸ Sara jide kirî' nîmî kabala'muji kanyadikaavoji Galîlineinyî sinnawî yihibwaramakwaanideinyî waanidera.”

²⁹ Sara widina kya' Pitai widina “A'mwe yuyara kyagihalya'makwopi nîmî aawa!”

³⁰ Jizaazai widina “Nebulya'na gi+thiwa. Sawita dahaasagaa' nîminyina ‘A'mwe sari mwanganyainyira,’ duthatheiginyira. Dahasaai dahaa' kada'gizi kukuraayai yagaala pigasaai dathelyira.”³¹ Sara widina kya'

yagaala diraginna baziwina “Giminyina ‘A'mwe sari mwanganyaini,’ maji yiwija' nehiramakipi'deinaalyira. Arikawi.” Gami sara widae' yuyara sara wida' ye'.

Gazamani saba Jizaazai tibariyagaala wida'.
(Matyui 26:36-46; Lukî 22:39-46)

³² Yaayeba Gazamani wo'nikebanna wina kye' sai gamireraavi wida'na “Nimi tibariyagaala widadaa'muji dava dalamwaalyila!” ³³ Pitalyi Jemizalyi Jonji saraavi pibanna makuna yaka lika kya' gamire kale dusina ginyiwanna'na kya' ³⁴ kuminyi wida'na “Nimire kale dusina nyiginyiwanna'mwake' balideinyi dingaka? Dava mwaalapji divaihanaryi!” ³⁵ Sara wida'na yaka sangiri'na wawaka kwaakevina wala'na yaka tibariyagaala wida'na “Daanga nyivinadehaa'na githiwa. Niminyina ‘Daanga mavinanner!’ diza' daanga nyivinya'ne' myima'nyi yana! ³⁶ Tataai, Nimwai, diraginaangeigi, yuya nayaa yinneiginyira. ‘Daanga nuvinadika! Sabwi marasi'nima!’ diza' dimarasi'na! Kiri' simunya nimireburidaasi minnera! Aawa. Ginnyaburidaasi ja!” ³⁷ Ayina baka dara wanganake' “Se dakava!” Daka Pitarî wida'na “Saimoni, se daki? Maalikegaa' mabaihanarijiwaa? ³⁸ Sarimi tibariyagaala dithavaihanarila! ‘Saataanî kayaa'na naneyadika!’ majaihi ‘Nemi nayaa baihanaraana!’ kuryaraavi yawi'maniga'. Sarimire kilakejiki maa'na naanga yihimanike'na se wa'mwaa'.” ³⁹ Sara wida'na ayina wawaka tibariyagaala widae' yawidaasi

widina. ⁴⁰ Mi'na widina yaka ayina baka dara wanganake! “Se dakava!” Sare! dare'nesi. Kumire tinnya se'na yidaakwe!. Sara kada! kumi dina “Nemi beri! widaaziwona?” deva navika mwaalina ye!.

⁴¹ Dahasaai dahaa! yagalaawaka widina “Kwazaaka se wa'manigasaihi daaka? Mi'nanyi'ra. Yithaanyi, dahaa! kyima'n'wa! A'mweraavine Kaimiraayainyi tamakya'na pwai kayaa'nanyaraavi malya'neraavi mena wibwaridaakuwaka! ⁴² Dithaayila! Nemi wirata'naana! Yithaanyi, niminyina yikamaangeraavi wibwaridaakwakei yini!”

Jizaazar! wila pwiy!

(Matiyui 26:47-56; Luk 22:47-53; Joni 18:3-12)

⁴³ Sagaa! widadaa'nyi yime'nya'bi! Juthaazai a'mwe atiraai sivilyiridaasi pwaraalyarajiya pwai bina. Gotiyarina mubithika yira'divita naangeraji Juyaraavire Kijaraji Juya naangeraji sara widaasina kye! kwala naanga mwaalevera kwaari'masiraminya, kiliyi'gwahaalya limwanna yevera Juthaazalyi bina ye!. ⁴⁴ Sinnawi sagaa! yikamaangeraavi wibwaridaakwakei wijwaakakei “Nimi yilaaya mariwijai sahwalyi. Nayaa limwagapiji nayaa baihana'divi! dimakwila!” ⁴⁵ Sara wijwaakakei baka yime'nya'bi! gaminyawinna wijmaatavaka widina “Naangeigi!” Tivi'na widaka yilaaya marina ya!. ⁴⁶ Yilaaya marina kya! aawilasara ata galalimwanna yeva wila yirina. ⁴⁷ Wila yirina kye! daavesarajiya Jizaazarei akwai, kwaari'masiraminya!

maaraka sipizipiya Gotiyarina Yira'de Naangere yaasiwa'wawinyari yiri'gainyina yaka gamire kadikiki lihwi'na ya'.⁴⁸ Sara kya' Jizaazai malya'neraavi widina "Kuka yipalamaa'dinyainyi daaka! Kwaari'masiraminyaji kiliyi'gwahaalyaji limwanna yeva 'Yipalamaa'deibisari wila yiraana!' deva davi'vaniga'!⁴⁹ Gazagaasagaa'yirikeryaavi Gotiyare Angevi sarimiji mwaaidi yihzi'waakadinyagaa' wila manyiryadivisaihilyi. Aawa. Sa'na kigaakuna Gotiyai dinke' yune'na yima'nana!"⁵⁰ Tivi'na widina kya' gamirera yagalya'ma'na yeva likaanya wina ye'.

⁵¹ Miginya akwai kwaabihannya pirina yewaa'bwa'nakei midinna kya' pwara kwaabihannya' galamwagi'nyina kye'⁵² kamagaduyivale' kannyimaayai kaanyave'na wina ya'.

A'mwe naangeraayawi Jizaazai mwaala'.

(Matyui 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Joni 18:13-14,19-24)

⁵³ Jizaazari Gotiyarina Yira'de Naangeryawinna makuna yadaapiji Gotiyarina yira'divita naangeraji Juya naangeraji Juyaraavire Kiwjaraji yil'bwal'nigavina.⁵⁴ Yil'bwal'nigavina yadaapi Pitai menyaba midinaawina yaka Gotiyarina Yira'de Naangere angwaasavi wina kya' damerari mwaaleva dika yimwannyina.⁵⁵ Dika yimwannyina yadaapi Gotiyarina Yira'divita naangeraji kaajoliya yuyarari sara dinyina

“Nemi tamakaade'na a'mwera dina 'Jizaazai kayaa'na yakevi wanganena,' dipi'dera gawi mwaaihava?” Dinyina kye' kiri' a'mwe sahwarā mamwaalyina. ⁵⁶ Sare' dare'nesi. A'mwe piĵaakuna gaminyina kwaasi yagaala jalikurakesa' kiri' kumire yagaala avaananya' majasi.

⁵⁷ Pwara daavina yeva kwaasi yagaala dara wijalikurakina ⁵⁸ “Gamî dake' nemi wi'no. Dara da' 'Gotiyare anga da' a'mwera yavikaryaasa' kayaaka yigala'muji yirika daryaa dariki anga piri' a'mwera mamaji yipi'de' madideinyira,' sara wi'no.” ⁵⁹ Sare kiri' kumire yagaala ge' ge' dina yesa' avaananya' mika.

⁶⁰ Gotiyarina Yira'de Naangei tinnyaba daavaka Jizaazari yiwaara'na “Yagaala piri' mama'maa'dinneigi daaka? A'mwe dara jalikurakya aane pi'bwī kibwi mama'maarij'waana?” ⁶¹ Sara yiwaara'na kya' sahwai yagaala majai aane piri' kiri' marivikiri ya'. Pigasaai Sipizipiya Gotiyarina Yira'de Naangei yiwaara'na “Kiraazitiyaigi daaka? Gotiyai tewaanaanga yinikere kaimiraayaigi daaka?” ⁶² Sara yiwaara'na kya' Jizaazai widina “Sahwainyira. A'mweraavine Kaimiraayai Gotiyai diraginnakere aangasimagi kamwaaloji Gotiyalyi maremwalyikadeari danganyidelyira. Nabaai yiraaya sigunyavi wa'dengi gami walaabathelyira.” ⁶³ Mi'na widina kya' Gotiyarina Yira'de Naangeri sinna tika kudava' baazi'ma'nya' maralihivainyina yaka yuyaraavi widina “Nemi tivi'na

wi'nîwo' gaminyina yagaala jalikurakya'ne pwaraavina nemudaasîwakeina daaka!
⁶⁴ Gotiyarina yagaabiraizika diwake' sarimi mi'na wi'nîwaava. Beri' dîzijîwaa!?" Sara wi'dina kya' yuyara jîda'na "Kayaa'nanyabwi yîwake'na balana!" ⁶⁵ Pwara gaminyi maagwala wopwakina yeva gamire sinnyavi bwakakina yeva asîlyî gwamwagaranna yeva wi'dina "Gotiyari wi'na'gîzi dînejîwaakya! 'Aai gîramwaka?' " Mi'na wi'dina kye' damera gaminyi araraalyaji tamamakuna ye'.

Pitai wîda' "Sai myawîrivanîge."

(Matîyui 26:69-75; Lukî 22:56-62; Jonî 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Kwaakeba angwaasaba Pitai mwaaidînyî Gotiyarina Yira'de Naangere wawinya wîdaayade' baka ⁶⁷ Pitai dîka yimwannakerî tîna wanganaka baihana'na ya'. Baihana'na yaka wi'dina "Gîmîjî Naazaretî mwaalyai Jizaazaryaba mwaaidînyaigînyîra." ⁶⁸ Sa' wi'dina kya' Pitai "Nanyîrabîka!" daka kwaasî wi'dina "Arîkawînyî. Gîmî nyîdîwaanya' myawîryadînyainyîra." Mi'na wîdaka adîkurya savîna mwalaawîna. ⁶⁹ Mwalaawîna kya' wîdaayade' wanganaka a'mwe yaasîwa'mwaalyaraavî ayahi wi'dina "A'mwe dai kumîjîyalyîra." ⁷⁰ Pitai nabaai wi'dina "Arîkawînyî." Dîvi sagaa' kîbawegaa' a'mwe yaasîwa'mwaalyara Pitarî ayahi wi'dina "Nebulya'na gîthîwaka. Kumîjîyaigînyî. Sare' dare'nesî. Galîli mwaalyaigînyîra." ⁷¹ Sara wi'dina kye' yagaala dîragînya wi'dina

“(Daaina!) Gotiyaryaba nebulya'nanyasira. Kwaasiya'na mika! Sarimi diwaata a'mwe sari mwanganyadinyainyira.” ⁷² Mi'na widina kya' yime'nya'b'i' kukuraayai yarai pigasaai dina ya'. Dina kya' Pitai yawi'na ya' “Jizaazai sara nyidiwa' 'Kukuraayai pigasaai jaka maji kyoji ninyina dahasaai dahaa' julyakideiginyi.’ ” Pitai sara yawiraka “ 'Jizaazareinyi mika,' be'na widiweinyaka!” kale kwia' kinna bazwilaawina ya'.

15

Paailatimyaba Jizaazai daava'.

(Matiyui 27:1-2,11-14; Luki 23:1-5; Joni 18:28-38)

¹ Mwanyagaa' yirike' gaai pu'daa'ny'i yime'nya'b'i' Gotiyarine tamira'divisaraji a'mwe naangeraji Juyaraavire Kiwjaraji kaajol'ya pwaraji sara gaminyina jamungajina. Mi'na jamungajina yeva Jizaazari wila pwiyina, Ga'maan'iyai Kwaaka Juthiya maremwaaide Paailatim'awinna makuna yeva sari marimwaaihina. ² Marimwaaihina kye' Paailati gaminyi y'waara'na “Juyaraavi maremwaaidinyaigi kingiyaigi daaka?” Y'waara'na kya' Jizaazai widina “Gimi nyidiwaanya' nebulyasi.” ³ Sara widina kya' Gotiyarina yira'divita naangera “Gamire kayaa'na yade sanna Paailatimi wijiwakaana!” deva kwaasi yagaala kwalaalya wijiwaakina. ⁴ Mi'na wijiwaakina kye' Paailati ayina y'waara'na “Tivikita piri' kiri' ja'nadina jitheigi

midaaka? Yithaa, giṃinyina kayaa'nanya kwalaalya nyijiwakiwaasange!”⁵ Yiwaara'na kya' Jizaazai yagaala aane piṛi' kiri' majai mwaalake'na Paailati atika maru'na'na ya'.

“Jizaazai balana!” wide!

(Matiyui 27:15-26; Lukî 23:13-25; Jonî 18:39-19:16)

⁶ Kwazaaka naanga munne yanyagaa' yuyagaa' Juyara Paailatiṃi widadiṃsare “Ayabaabi' kalavuzari' yunakaanya duthaasa!” Sara diṃike'na Paailati' sara yakelyi. ⁷ Sagaa' a'mwera kwaakevaki maremwaaidiṃsaraavi mala bwa'daaveva a'mweraavi karamake' naangera kalavuzangevi' wiṃmwaaihiṃna. Kalavuzangevi' wiṃmwaaihiṃna pawai Baaravaazai wo'ni'kei mwaalina. ⁸ Mwaalina kya' kwala naange' beva Paailatiṃi gaai wiṃdina “Dahaa'na neminyina ayina yiyabwi yagi'nya' sara ja!” ⁹ Wiṃdina kye' Paailati' wiṃdina “A'mweihi, Juyaraavi' maremwaaideri' wiṃla yaariji'wa?” ¹⁰ Sare' dare'nesi. Paailati' dara yawirakelyi “A'mwe kwalaalyara Jizaazari' yilaaya wiṃmariwaasa'nanyi. Gotiyarina yira'divita naangera tiganaarya yadi'vi' kotiyavi mariwiṃmwaaihiṃna yiwaava.” ¹¹ Mi'na wiṃdina kya' Gotiyarina yira'divita naangera kwala naangevi' wiṃjiwirina “‘Jizaazai wamaryana! A'mwe Baravaazari' nejaavana!’ yarai duzila!” Sara wiṃjiwaakina kye' sara yina. ¹² Mi'na yina kye' Paailati' ja'nawidina “Nyidiwaasa'na ‘A'mwe sai Juyaraavi' maremwaaidela,’ dadiṃsariṃna gara yiji'wa?” ¹³ Wiṃdina kya'

ayîna jaka danganna “Yîsavîri tamakya'na nilîya dîramo!”

¹⁴ “Baa'nevaka? Be kayaa'nanya yîwakalaka?” Sa'na wîdîna kya' kwala bwa'naanya' jaka naanga danganna “Tamakya'na yîsavîri nilîya dîramo!” ¹⁵ Sara danganna kye' Paailatî “Kwala bwa'naanya nîmînyîna yîlaaya yîpîka!” daka Baravaazarî wîla yaaraka dameraavî wîdîna “Jîzaazarî wîla nilînakebaalyî tamapîjî yîsavî nilîya jeramyîla!”

Aawîlasara Jîzaazarî bîrala ye'.
(Matîyui 27:27-31; Jonî 19:2-3)

¹⁶ Kwaaka Juthîya maremwaaide angwaata Pîraitoriyamî (koti ange') wo'nîkewîna damera Jîzaazarî jîvwaramakwaweve aawîlata yuya pwaraavî jaka jîvwaramaa'na. ¹⁷ Jaka jîvwaramaa'na kye' yuyara yîkabeve “Jîzaazai kwaasîkingîyai yîma'nana! Bîrala yaana!” deva kingîyîvîta wayaake' egwevî marajîkîreva wîla lannakesî gîhîpaleva gamîre mînyagînyavî maramwaaihî'na. ¹⁸ Maramwaaihî'na yeva bîralya'na wîdîna “Naangeigî, Juyaraavî maremwaaidînyaigî yuyagaa' dîmwaaideigîne!” ¹⁹ Sara wîdîna yeva yîsarîsî mînyagînyavî tamîna yeva gamînyî maagwala wopwakîna yeva “Naangelyîra,” kwaasîya' deva kwadaai gîle'. ²⁰ Bîralya' sara yîna yeva yîvîta wayaake' mararaakurasî'neva gamîre baazî'ma'nya' marajîkîreva “Yîsavî nilîya wîramaana!” deva jîvwaramakuna ye'.

Yisavîri Jizaazarî nilîya yerame'!

(Matîyui 27:32-44; Lukî 23:26-43; Jonî 19:17-27)

²¹ Tusavî Saaimonî Anga Saairini mwaalyai, Alekîzaadalyî Rupaazalyî saraarî kirîniimaangei wawînyabadaa'nyai Jeruzaalemi nei wîrata'nyîna yeva aawîlasara naanga wîdîna “A'mwe sare yîsa' dîmakîlaawa!” Mi'na naanga wîdîna kye' Saaimonî yîsa' makîlaawîna.

²² Makîlaawîna yadaa'nyî Mugunya Golîhotabanna Jizaazarî wîjîvwaramakuna. Golîhota “Gilemi nyagi nyabanna,” dîni kesi.

²³ Saba “Daanga naanga nuvinadîka!” deva aalya waainiyavî kîwata mîriya wo'nîke yîkeva “Da' dînana!” wîdîna kye' “Aala!” wîdîna. ²⁴ “Aala!” wîdîna kya' aawîlasara Jizaazarî maareva yîsavî nilîya wîrameva “Gamîre yîvîta baazî'ma'nya saza japalaana! Saatuya yawaajî ata gîlyavî wanganawaajî japalamakwawaana!” deva saatuya yeva gamîre baazî'ma'nya jaapaina.

²⁵ Sagaa' yîsavî nilîya wîramesagaa' mwanyavî naainî kilokiyagaakîra.

²⁶ Tamakya'ne pikarya “Kingîyai Juyaraavîre maremwaaidei,” yîdaveva yîsavî munyaba yîlakîna. ²⁷ Yîlakîna yeva gamîre aangasîmagî a'mwe pwarî kwanaamîmagî pwarî nilîya wîrame' kuka yîpalamaa'disaraarî.

²⁸ Sa'na wîramîna kye' sagaa' Gotîyare bukuya' dîni ke' yuneba yîma'na'. Yagaala sa' “Kayaa'nanyaraavî sara yîpî'de' gamînyîjî sara yîpî'delyîra,” dîni kesîra.

²⁹ A'mwe a'mwera wawîlavesa kunnya mînyagi nyara wînaangi'nyî wînaangi'nya yadaapi bîrala dara wîna. “A'a! ‘Gotîyare Angevî

kayaaka yîgala'mwi yîrîka dawaai dasangî mamwineinyî, nedahînyaigî, ³⁰ sahwaigî gîmî saigî gaimwanna'gîzî nilîya lawasî'na'gîzî yîsavîdaa'nyî dalaama! Dîvadaihasamaa'nana!"
³¹ Sara bîrala wîdîna kye' nabaai sabaabî! Gotîyarîna yîra'dîvîta naangera Juya yagaai'wîjarajî Jizaazarîna bîrala dîne! "Pwaraavîna dîragîna padaihasamaarakele! Gamî sahwai padaihasamaa'nannele!"
³² Kîraazîtiyai Yîzîreliyaraavî maremwaadei kingîyai yîsavîdaasi kwalaabozî wanganawaajî gamînyî nayaa lîmwagaraade'nanyî." Bîrala sara dînyîna kye' gamînyawî pwaraai nilîya wîramesaraai bîrala wîdîna yagi.

Jizaazai bala'.

(*Matîyui 27:45-56; Luki 23:44-49; Jonî 19:28-30*)

³³ Sirîgwajahaa' kyîma'na' kwaakeva' yuyava' yîrîka kîgaa' jîhînya' jînnaka tîri kîlokîyagaa' jîhînya' mî'na jînnakegaa'nanyî.
³⁴ Sagaa' tîri kîlokîyagaa' Jizaazai jaka naanga gannya yagaalya' danganna "Eloi, Eloi lama savakîtaani." Yagaala sa' aangyagaala "Nîmîre Gotîyaigî, nîmîre Gotîyaigî be'na nyagalya'ma'mwaana?" ³⁵ Jaka sara danganna kya' saba daaveta pwara wî'neva dînyîna "Yîthaanyi, Yîlaajari jaka wîdîwaka." ³⁶ Dînyîna kye' pîbanna pwai kaanyave'na wawaka aalya waainîya yîrîkevî saalaalyavîya jî'mînya' marapaihaka aalînake' yîsarîkîre sînyarîkî wakaka "Aalya' nana! Pîzî'gwa mwaalana!" daka makîlaawaka pwaraavî wîdîna "Kavaayîla!

Yîlaajai bozi yîsavîdaasi makwalaabaza' wanganaadera.” ³⁷ Wîdîna kya' Jizaazai jaka naange' wîdaka sîmudînya yînahu yeki'na ya'.

³⁸ Gotiyai Gotiyare Angevi janne naange' jiki'nîke' munyabadaasi kwaakewîna kayaaka dabura' yuneba. ³⁹ Jizaazarî niliya tameta yîsavi aawîlata naangei Anga Romî mwaalyai maredaavakei dara wanganake' “Sara davaimwaka!” Daka wîdîna “Nebulyasîra. A'mwe dai Gotiyarî gawaalîvaangelyîra.” ⁴⁰ Wîdadaa'nyî keiba a'mwe daaveva tîna wanganna. A'mwe sa, Maarîyaa' Maahîthaala mwaalyasi Maarîyaa' Jemîzai dîviyalî Jozîzalyî kîdaraarî kîrînaangesî Saalomiyasî sa ⁴¹ Jizaazai Kwaaka Galîli mwaalakegaa' kaanya ye'mwannayamaryeva wapaaya aalya wîjaavesajî a'mwe pînjî Jizaazalyî Anga Jeruzaalemîna yîlaabeta a'mwe pînjî sangyîneba mwaalîna yeva tîna wanganna ye'.

Jizaazarî likyîrake'.

(Matîyui 27:57-61; Lukî 23:50-55; Jonî 19:38-42)

⁴² Sawîsaburî kyîma'na' Jozepîyai Aarîmathîya mwaalyai bîna. ⁴³ Bîna yakei a'mwe tewaanyai Kaajolîyai sagaa' Gotiyai Kwaaka yuyavakî maremwaaidehaa'na kave yemwaalakelyî. Jizaazai balakegaa' Pîraaidehaa' Jozepîyai “Kwazaakegaa' gîlaayai enana narîbainadîka!” daka Juyaraavîre Kwazaakegaa' yovîra'daapiyagaa'na dîragîna yîvaimwanna yaka Paailatîmyawîna baka Jizaazare kîlaakejikîna wîdîna “Gîlaayai

walyamarirakîma! Nyîmaryaama!”⁴⁴ Sara wîdîna kya' Paailatî maru'na'na “Ai, dahaa' mi'na davalîka?” daka aawîlata naangerîna jîvwaramaa'na. Sara jîvwaramaa'na kya' naangei kulaaba' yîdaanganna “Jizaazai mena baimwakei daa'?”⁴⁵ Yîdaanganna kya' sai “Yo. Mena baimwa',” wîdîna kya' Jozepîyarî wîdîna “Wikîra. Gîlaayarî dulamaraawa!”⁴⁶ Sara wîdîna kya' Jozepîyai wawaka kwaabîyîvîta saamînya yaake' mubyawalyaadîkei yîsayabanna baka gamînyî makwalaabaka yaakesî yewa'mwagapwîyaka makulaawaka kavi'nînnînyavî simaangevî lîlîvîdaakunîkevî wîlakaka sîla naangei simaangevî tîhîrakîna ya'.⁴⁷ Jozepîyai sara yadaa'nyî Maarîyaa' Maahîthaala mwaalyasî Maarîyaa' Jozîzarî ganaangesî gamîre wakya'neba tînna wanganna yagî.

16

Jizaazai baryai ayîna dîkaava'.

(Matîyui 28:1-8; Lukî 24:1-12; Jonî 20:1-10)

¹ Kwazaakegaa' mi'na kwavîlava' Maarîyaa' Maahîthaala mwaalyasî Maarîyaa' Jemîzarî ganaangesî Saalomiyasî sa “Nemî Jizaazare kîlaakejîkî puraana!” deva marazînanya wabatîrînnake' mubîna.² Mena mubîna kye' Saadehaa' mwanîyavî yîrîke' gaai pu'daa'nyîyagaa' simaangevîne a'mwe kaanna wîna.³ Kaanna kuna wîna yesa dînyîna “Sîlaangei kavi'nîmaangevî warîkerî nemînyîna aai baasadelaka?”⁴ Sara dîneva

maranganna yadivⁱ' dara wanganesa' "Ai, silyai mena davaasinika!" Sare' dare'nesi. Sila sai wapeminnakei warakelyi. ⁵ Mi'na deva simaangevⁱ wilaawina yeva kuminyⁱ aangasimagⁱ miginyai kwaabihannya yaaka nawi'nya' yira'nakeri tinna wanganna. Tinna wanganna yeva lika yina yeva atika maru'na'na. ⁶ Atika maru'na'na yadaapi miginyai widina "Lika mipinera! Jizaazai Naazareti mwaalyari yisaviri niliya wiramwa'daasarina bi'manigava. Sara yawi'mwa. Kyidikaamwa' dava mamwaalyika. Yithaanyi! Wakiwa'daasaba danganyila! ⁷ Sare kiri' wawopiri gamireraji Pitalyi saraavi duthaawila! 'Sinnawi Kwaaka Galili kwaana'muji sarimi nyimidinaabyidera! Mi'na yithethevaai' saba dinyanganyideinyira,' sahwai sara nyidwa'." ⁸ Sara widina kya' simaangeyabadaa'nya kaanyave'na walyaweve likaanya wina. Sare' dare'nesi. Bi'bita yadivⁱ' lika yeva simunya nayaa myawiri. Likaanya wina yeva aane pware kware aane pirivi kirivi muji ye'. Sare' dare'nesi. Lika naanga wiake'na sahinⁱ kunna marinaawina yesangi.

Maariyaa' Maahithaala mwaalya' Jizaazari wangana'.

(Jonⁱ 20:11-18)

⁹ Saadehaa' yirikunyagaa' Jizaazai dikaavaka sinnawi Maariyaa' Maahithaala mwaalyavidaasi yimaka ati ata puridaa'nyⁱ pwaraalyaraavi marasi'nakevi gaminyina wijiwaaina'.

10 Wijiwaainakegaa' a'mwe sa' wawaka gamijiyara yikwaraamaya dadaapiyaraavî buthîna “Jizaazai kwaihwainakei mwaaidî'nyî wangamwerînera.” 11 Sara kadîka wi'neva “Kwaasi yagaala nedîwaka,” dînyîna yeva sa'na malîmwagi ye'.

Gamîreraai Jizaazarî wanganagi.

(Lukî 24:13-35)

12 Sara yîna yesagaa'daasi a'mweraai wawînyanneba kaanya kyamaryagi sahwai mudîkeibîsai wîlaabaka pigasaai wijiwaaina'. 13 “Jizaazalyî,” sara yawîragîla ayîna wawagîla gamîre pwaraavî wîdîna kyagi sahwaraare yagaalya'na “Kwaasiya',” dînyîna yeva sa'na malîmwagi ye'.

Jizaazai gamîreraavî wijiwaaina'.

(Matîyui 28:16-20; Lukî 24:36-49; Jonî 20:19-23)

14 Di'vidaa'nyî angevî gamîrera atîraai yaka sivîlyîrîdaasi pwaina sarera wapaaya tîka nadaapi sahwai wîlaabaka gamî mena dîkaavakerî pwara tîna wanganeva gamîre pwaraavî wîdesa' malîmwagyesa'najî sîmunya myawîryesa'najî maanga wîdîna. 15 Maanga mi'na wîdaka wîdîna “Yuyabanna Kwaaka yuyavakîna wawopîjî yagaala tewaanya' Gotîyai wakyaaka yuyaraavî duziwaakyideihîlyîra. 16 Savîne'na pwai kanyîlîmwagarojî aalyavî bavîtaaziya kyapi Gotîyai kayaa'nanya marasî'nada padaihasamaaradelyî. A'mwe pwai manyîlîmwagaryojî gannya kayaa'nanya yînahu waragothengîra. Sahwarî jîdavadelyî.

17 A'mwera kanyilimwagarapi wijiwaainya dara yima'nade. Nimire diraginya' maarapiji niminyine yayavi yimakeraavi a'mweraavire munyikaavidaasi widaasipi'de. Nabaai Maaveraavire yagaala widipi'de. 18 Naawinaanyari maarapiji aalya nabaidivisa' napiji mabalyi yipi'de. Arikawinyira. Nabalnakengire mnyaginyangi ata kadathiwagapiji nabalnake tewaanya mwaaibi'de. Sara yima'nipi'dengira," widina ya'.

*Jizaazai Gotiyarebannei Sigunyavina yilaawa'.
(Luki 24:50-53; Apozeliyara 1:9-11)*

19 Sarevidaa'nyi mi'na widina yakegaa' Gotiyai Naanga Jizaazari makilaawina. Sara makilaawina kya' Gotiyareba Sigunyavina Jizaazai yilaawaka Gotiyare aangasimagi walamwaaina. 20 Mi'na walamwaaina kya' gamirera waweva yuyaba wijiwakadaapiji Naangei wigaimwaga'. Kugaimwaga' gamiji nawi'nya kye' a'mwera tinna wanganya'nera dara wija'na "Yagaala sa' Gotiyaresira," sahwai wijiwaainya ya'.

**Yipma Genesis and New Testament
Genesis and The New Testament in the Yipma/Baruya
language
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Yipma long
Niugini**

copyright © 1993, 1994 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yipma (Baruya)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Video recording © The Jesus Film, a project of Cru.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

ef60f748-49e3-5ee0-8e6d-a25b74b7a93c